

MOTERIS

T U R I N Y S

	Psl.
Dr. Tomas Žiūraitis, O.P. — Moteris prakartėlės šviesoje	1
Kun. dr. Pr. Gaidamavičius — Dabartis šaukiasi prakartėlės —	3
Danutė Paškevičiūtė — Tėviškės ilgesys kalėdinių minčių nuotrupose	4
Ada Karvelytė - Dubauskienė — eilėraštis	4
T. Rafaelis Šakalys, O.F.M. — Viltis ar pražūtis	5
Dr. V. D. Sruogienė — Did. Lietuvos kunigaikštienė Ona Vytautienė	6
Danutė Paškevičiūtė — eilėraščiai	10
G. Breichmanienė — Lietuvių tautinių šokių atkūrimas ir jų kultūrinė raida tremtyje	11
Dr. Marion Hillard — Nuovargis—didysis moterų priešas	13
Roma Jaloveckaitė - Dapšienė — eilėraščiai	15
Irena Goceitaitė - Ehlers — Lietuvaitės įspūdžiai eskimų žemėje	16
Danutė Brazytė — Sniegas	19
E. Kardelienė — Truputis atsiminimų apie Lietuvos Valstybinę Operą	22
Šeima ir vaikas	24
LKM Draugijos skyrių veikla	25
Premijos ir konkursai	26
Moterys visuomeniniuose baruose	27
Pro Memoria	27
Br. Pabedinskienė — Šeimininkėms	28
Atsiųsta paminėti	

“MOTERIS” Lietuvių Moterų Žurnalas Nr. 4 (17). Leidžia Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugija. Redaktorė Izabelė Matusevičiūtė. Administratorė Bronė Pabedinskienė. Viršelį piešė Nora Kulpavičienė. Redakcijos ir administracijos adresas: 46 Delaware Ave., Toronto 3, Ont. Spaudė “Žiburių” Spaudos Bendrovė, Toronto, Ont. Kaina 75 centai. Prenumerata metams \$3.00.

“MOTERIS” a Quarterly Lithuanian Women’s Magazine. 1959 Winter’s Issue. Printed by “The Lights” Printing & Publishing Co. Ltd. in Toronto. Price 75 c.

MOTERIS PRAKARTĖLĖS ŠVIESOJE

DR. TOMAS ŽIŪRAITIS, O.P.

Vyras ir moteris yra atskiri asmens pasauliai, bet vienas Dievo kūrybos žiedas.

Pirmieji tėvai taip aptemdė pilnutinį žmogaus prasmės turinį, kad jis tinkamai neprašvito net iki šių dienų. Rojaus tamsos šešėliai storiausiu sluogsniu pridengė moters asmenį: vyras tebelaikomas moters auka. Moteris esanti ištikima žalčio talkininkė. Žaltys laiku nušliaužė demono takais, su juo čia neatsiskaitysi. Liko jo „įpėdinė“... Taigi!

Dauguma žemės pakeleivių vis labiau praranda žmoniškumą, nes permaža gerų norų prakartėlėn užsukti, tenai susimąstyti. Nedėkingos pakeleivių gretos nuolat tolsta nuo prakartėlės prasmės. *Nelaimingieji kur tai slenka pirmyn, pasidalinę į dvi žygio vilkstines: viena jų pavadinta stipriąja lytimi, antra – silpnąja.* Pastarajai „atjausti“ daugiausia pasitarnavo senovės žydų įstatų kodeksas – talmudas, negailėdamas moteriai pikčiausios paniekos, nes ji esanti trigubai žemesnė už vyrą: esme, kilme ir pašaukimu. Talmudo pavyzdžiu pasekė ištisi istorijos amžiai, radę būdingo atgarsio kontrastų amžiuje – viduramžiuose, kurių pasėkoje ir *šiandieną* dar „augštos kultūros kraštai *tebejieško moteryje ano žalčio*... Tačiau jis kitur ir kitaip jį ieškotinas.

Pirmiausia, moterys nėra Jievos dukros, kaip ir vyrai nėra tik Adomo, nes linksmybių sode Jieva negimdė, o Adomas spėjo tik vieną „pagimdyti“ – sau padėjėją, vienatvės užpildytoją... Žmonijos plane Adomas turėjo pagrindinę paskirtį: būti jos galva tiek prigimtiniu, tiek antprigimtiniu atžvilgiu. Jis – savo įpėdinių atsakovas. *Tai jis gerai žinojo.* Ir tada jis buvo sąmoningas, nors ir primygtas, kuriant jam padėjėją. *Jo miegas kūrybos metu buvo daugiau panašus į aiškiaregę viziją:* jis matė ir suprato, kad naujasis kūrinys bus vyro antrasis „aš“ – moteris.

Adomas, gavęs sau padėjėją, labai nudžiugo: su juo, rodos, pralinksmino visi rojaus medžiai, paukščiai jų šakose ir kiti gyviai. Tik vienas gyvis buvo

priešingas žmonių laimei – piktasis žaltys, demonas. Rojaus linksmybės nebūtų pasibaigusios, jei ne tas žaltys... Ji išliaužė į uždraustą vaismedį, visu demonišku klastumu aiškino Jievai, kad Dievas be reikalo jiems uždraudė stiprintis vaisiais nuo medžio, esančio rojaus viduryje. Tas medis yra geras, jo vaisiai nenuodingi: galima jų valgyti – nemirs. Dievas žino, kad tą dieną, kai jie jo vaisių paragaus, žinos kas gera ir kas pikta – atsivers jų akys, bus jie kaip dievai... Jieva žinojo, kad čia ne žemės šliužo kalba, bet kalstingos pasiuntinybės įtikinėjimas. *Demoniškos, pačios stipriausios įtakos nekaltoji moteris neįšvengė;* pats uždraustasis vaismedis buvo gražus akims, meilus pažiūrėti, patrauklaus skonio – ėmė moteris ir paklausė gundytojo, nusidėjo (Plg. Prad. 3, 1-7). Ji ėmė uždraustojo medžio vaisių, pati valgė ir savo vyrui pasiūlė; *o tas, be jokių kalbų, sutiko, ir jis valgė.* Jų akys atsivėrė, bet pervėlai... Pasijuto pliki, skubėjo pasislėpti nuo Viešpaties akių po rojaus medžiais. Dievas, vaikščiodamas popietinės vėsos metu, rado juos besidangstančius... Jam pagailo nelaimingųjų, bet rojuje likti jie negalėjo... Gaila Jam buvo jų fizinio ir dvasinio plikumo. Pažadėjo Išganytoją jiems ir visiems jų palikuonims. O tuo tarpu, apleidžiant rojų, *Dievas padarė jiems kailinius, jais abu apvilko* ir, visiems nuodėmės kaltininkams taręs savo sprendimą, pirmuosius žmones pašalino iš linksmybių sodo (Plg. Prad. 3, 7-20).

Taip abiejų akys „atsivėrė“... Žaltys buvo gudresnis už visus gyvulius (Plg. Prad. 3, 1) ir pirmuosius žmones. Jis žinojo, kodėl moteris jam parūpo. Minėtas *demoniškas metodiskumas aiškiai liudija*, kad jis apie moterį buvo visai kitos nuomonės – *ji nebuvo silpnoji lytis*, o priešingai. Démono jėgos reikėjo moterį pakirsti, vyrui užteko nelaimingosios nedidelių pastangų. Gal todėl, nuodėmės tragikoje, moteris dažniausiai yra daug atsparesnė nuodėmei. *Gal dėl to moteris yra blaivesnė vyro atžvilgiu:* ji pirmiausia ilgisai asmens, kuris būtų mielas akims ir savas širdžiai – jos asmens pasauliui, kuriame vyras būtų jos antrasis „aš“, kaip ji pašaukta būti po ne paskutiniuotu „tu“... Nemažai yra priešingų pavyzdžių, bet

Dail. Gruenewald—Mathis Nithart

(1455 - 1528)

KRISTAUS GIMIMAS

Štrasburgo muzėjuje.

praktėlės šviesoje pirmoji moteris liko žmonijos gyvybės nešėja, kai tuo tarpu pirmasis vyras tapo ne žmonijos gyvybės šaknimis, bet jos mirties tėvu.

Abu sunkiai nusidėjo: Jieva padarė sunkią asmeninę nuodėmę, Adomas — visuotinę. Ji buvo jo padėjęja, o anas — prigimtiniu ir antprigimtiniu būdu visų žmonių pradžia ir atsakovas. Prigimtiniu būdu tokia buvo jo misija, tai aišku iš to, kad iš jo kilo antrasis žmogus; antprigimtiniu atžvilgiu, nes visos tos rūšies dvasinės dovanos, malonės priklausė ne tik jam, bet ir visiems jo palikuoniams. Išėjo kitaip! Jis tapo visų žmonių mirties tėvu. Nusidėjęs, pirmieji tėvai neliko geraisiais angelais, bet tada jų nuodėmės jau neturėjo visuotinio charakterio, tapo abu lygiateisiais dalyviais gerume ir blogume.

Kaip su žmogumi bebūtų, bet visada bus neteisu ir nežmoniška kito asmenyje žalčio jieškoti, tik dėl to, kad kuris nors pirmiau nusidėjo. O kas be nuodėmės? Nuodėmėje lenktyniauti ir pirmauti niekas neturi teisės; žmoniškumu pirmiausia įsikūnyti ten, kur jo mažiausia — pirmoji praktėlės pamoka žmogaus vertei įrodyti ir ją apsireikšti. Žmoniškumo prasmė yra dieviškas asmens turinys — pilnoji pra-

kartėlės misija. Priešingai nusiteikę — veltui lauktu praktėlės prasmės įsikūnijimo, kaip piktieji angelai... Joks gailestingumo rūbas jiems netiko, nes jie visa savo dvasinę prigimtį ir daug didesniu piktybiniu nusiteikimu užsikirto nuodėmėje: "non servam—netarnausiu"... Demonais dalis angelų nuplasnojo, nes jų sunki nuodėmė buvo iš piktos valios, pirmųjų žmonių — iš silpnybės. Kiekviena nuodėmė yra piktybinio pobūdžio, juo labiau mirtingoji; gali net ir žmogus joje užsikirsti, ypatingai tada, kada vienas yra pati "stiprybė", o kitas — "silpnybė", pasislėpęs "žaltys"...

Surasojo dangus viršum Betlėjaus, išlijo dangus Teisingąjį ir Gailestingąjį — gimė Jis didžiausiam varge, skurdžioje praktėlėje net tarp gyvulių, kad žmogus būtų žmogumi praktėlės šviesoje, o ne užgesusio rojaus šešelyje. Todėl Jis gimė ant nedalios kryžiaus, kurio šviesoje vis labiau ryškėja pilnutinio žmogaus vertės turinys: vyro ir moters asmens didingumas, prasmė ir viltis.

Vyras ir moteris yra atskiri begalinės vertės asmens pasauliai, bet jie yra vienas nuostabus Dievo kūrybos žiedas, kartą nuvytęs rojaus pavėsyje, bet nemariai išsiskleidęs praktėlės spinduliuose.

DABARTIS ŠAUKIASI PRAKARTĖLĖS

KUN. DR. PR. GAIDAMAVICIUS

Gimimas visada yra šventė visai šeimai, nes jį atsklinda būties džiaugsmas. Tai svečio atėjimas iš nebūties, svečio, kuris buvo pašauktas tėvų meilės. Užtat jis rūpestingai apglobiamas netik vystyklais, bet ir dvasine šilima. Jam skiriama visa tėvų meilė, kuri padaro tai, kad kūdikiui yra "gera būti". Be jos kūdikiui netik negera būti, bet ir neįmanoma, nes jis kaip gėlė — tarpsta tikrai saulėj ir šilimoj. Be tėvų saulės—meilės ir jos šilimos—kūdikis sunyksta. Šiame savo amžiuje jis yra reikalingas ne aukso, ne deimantų, ne milijonų, o daug didesnio turto — meilios globos, kuri jam yra gyvybinė. Vėlesniame amžiuje žmogui prireikia kitų dalykų, labai kasdieniškų, bet kūdikio amžiuje didžiausias turtas — meilė, kurioje nurimsta dejavimas, nudžiūsta ašaros, išgyja žaizdos ir pražysta šypsena.

Kristus, gimdamas Betlėje, atsižadėjo daugelio žemiškų gėrybių: ir puošnių rūmų, ir patogumų, ir įprastinės namų aplinkos, ir turto, bet neatsižadėjo apglobiančios motinos meilės. Pastaroji buvo ir Jam tas didysis turtas, kurio nesunaikino nei prakartėlės nykumas, nei kelionės vargingumas, nei persekiojimai. Ji lydėjo Kristų nuo prakartėlės iki Golgotos. Lydėdama gi augino Kūdikį ir pati Jame augo. Tuo būdu ji liko išaugštinta ir įamžinta. Ir šiandieną Ji tebespindi tuo amžinuoju savo moteriškumu, išaugusiu Kristaus meilėje.

Ji spindi netikėtai Marijos asmenyje, bet ir kiekvienoje moteryje, kuri yra pasirengusi nusilenkti prakartėlės Kūdikiui, savo širdimi Jį apglobti ir Jo vardu skleisti meilės šilimą, kurios reikalingas yra kiekvie-

nas šemos židiny. Tai kilnioji moters pašaukimo pusė, kurios niekas kitas negali atstoti. Bet kilni išlieka ji tol, kol yra vykdoma Kristaus vardu, kol ji yra įkvėpiama Jo širdies ir kol jai kiekvienas kūdikis yra dieviškojo Kūdikio atspindys. Kai moters širdin įsigauna meilė, kurios nedengia Kristaus vardas ir kuri nėra Jo įkvėpta, nebėra anoji prakartėlės Kūdikį apglobianti meilė, o jos suniekintoja. Ji nemoka aukotis, o tik laukia aukos sau. Ji nepajėgia duoti, o tik reikalauti. Ji nebenori globoti, o tik sau globos reikalauja. Tokia meilė nebėra tyra ir nesiderina su prakartėlės dvasia, kuri savo esme yra būties saugotoja. Tikroji meilė yra visada būties sargas, o savi-meilė jos ardytoja. Tokio ardymo šiandieną, einančio iš savimeilės, yra daug ir tai baisaus. Užtat dabartis šaukte šaukiasi meilės, gimstančios iš prakartėlės dvasios, kuri protestuoja prieš erodinius persekiojimus, užpuolimus, negimusiųjų žudymus ir šaukia kiekvieną moterį mažutėlių globon. Ji veja šalin visus, kurie ruošia kūdikiui girnų akmenį, kad paskandintų. Ji sustabdo ties slenksčiu tuos, kurie veržiasi šeimos židinin, kad jį išardytų. Prakartėlės meilė ateina globoti būties visu plotu, nusilenkdama kūdikiui, guosdama nusiminusį, drąsindama baimingąjį, stiprindama silpnąjį, gydydama sergantįjį, remdama senatvės sulaukusį. Tai meilė, kuri ataidi iš evangelijos puslapių ir tai meilė, sklindanti iš Betlėjaus prakartėlės. Tepasiekia ji kiekvienos moters širdį, tesujudina ją ir tepalenkia ją iš naujo tauriajai gyvenimo pasiuntinybei. Tai mano kalėdinis linkėjimas.

Sveikiname visas "Moters" skaitytojas,
bendradarbes ir rėmėjas
Šv. Kalėdų proga
ir linkime Augščiausiojo palaimos ir gerovės
naujesiems 1960-siems metams.

K.L.K. MOTERŲ DRAUGIJOS CENTRO VALDYBA.

Tėviškės ilgesys – kalėdinių minčių nuotrupose

DANUTĖ PASKEVICIUTE

Kalėdos ir... prisiminimai, šiandieną šventiški, nors pabiri. Gimto miestelio ankstyvo vakaro prieblandos rimtyje sustingusios gatvės, sniegas, nusileidusios saulės šalta, žemiška žara danguje ir stačiai bekyla iš kaminų dūmai.

Prie bažnyčios prisiglaudusio laikraštinio kiosko languose kalėdinės atvirutės: blizgančios, ryškios, auksu pamargintos. Vis šventiškos, kartu šiek tiek nostalgiskai nuteikiančios: kalėdinė eglutė, kitur vaikų veidai, o viena dar ir dabar širdy ir akyse kaip gyva su pakrypusiu liepteliu, užšalusiu upeliu, prie miško prisiglaudusia grįčia ir tais pačiais žemiškais, stačiai dangun kylančiais dūmais, tuo pačiu raudonu, šaltu saulėleidžio dangumi.

“Vilites” parduotuvės langas, visas išmargintas žieminėmis palmėmis, tokiomis gražiomis, tokiomis ypatingomis, kurių niekur daugiau – nei gyvų, vasarinių, žalių, nei šalčio tesukurtuose languose – neteko daugiau regėti. “Vilties” knygyno lange papuošta eglutė, vaikų būrys, o jie, nosis prie stiklo prikišę, rankomis veidus apkabinę, pučia kvapą, norėdami atšildyti apšalusį langą ir pamatyti kalėdines puošmenas.

Galop pirmasis šventiškas nusivylimas svečiuose. Eglutė, siekianti pačias lubas, spragsinčios žvakutės, angelų plaukai, permatomi, lengvesni už įmantriausią pūką ir... gražesni už bet ką. (O kiek mums, vaikams, tekdavo nuo jų kentėti, kai, namuose bepuošdami eglutę, per išdykumą ar neapdairumą prisiberdavom jų už apikaklės!). Ir mano vaikystės draugas Juozapėlis, kurį likimas vienam Dievui težinoma keliais pasuko, svajingų, didelių akių berniukas. Tą atmintiną pirmosios Kalėdų dienos vakarą pasirodęs mažu neklaužada. Apžiūrinėjant jo eglutę, tada man akin ypatingai krito (nepamenu dabar kriaušė ar obuolys) žaisliukas, rodos, kaip tikras: šiek tiek gelsvas, vienu raudonu šonu, ak, koks puikus! O Juozapėlis nusišypsojo, palaidojo savo mėlynas akis po ilgomis, juodomis blakstienomis ir sako: “Spausk, spausk, šitas netruksta!” Na, ir paspaudžiau ir, varge, žaisliukas sutrupėjo, ir liko tik šukelės... Tai toks tas kalėdinis nusivylimas. Mažas jis, visai nesvarbus, regis, o tačiau tiek metų širdy išnešiotas.

Paskui jau kita pasaulio dalis... Vokietija, Westervaldas, su savo kalvomis, su švilpiančiais rudėniniais ir žieminiais vėjais.

Važiavau tada į artimiausią meistelį šventiškam

apsipirkimui. Ir žinote ko? Svaro druskos, apie visa kita tada nebuvo reikalo nė kalbėti. Ką gi visaip pasaulyje pasitaiko: esti laikai, kai Kalėdoms nėra nė svaro druskos! Kopti į kalnuoto miesto siauras, viduramžiškas gatves buvo sunku, aplink viešpatavo aptemdytų namų rimtis, vėjas visu pašėlimu nešiojo ir suko sūkurius snaiges ir purtė pilką, ūkanotą vakarą. Ir niekur nebuvo matyti vokiškųjų advento vainikėlių, papuoštų randonomis žvakelėmis, pakabinų palubėse už raudonų, blizgančių satino raikščių, ir niekur nebuvo girdėti kalėdinių giesmių. Viena, vienintelė eglutė liūdnei stypsojo ant rotušės stogo, o viduryje turgavietės stovėjo vienišas, senovinis, užsnigtas šulinys. Visas žmonių gyvenimas, visa buitis tą Kūčių vakarą rodė buvo palaidota už tų dėl karo aptemdytų langų.

Ar vėl Kalėdų ir Naujųjų Metų tarpšventyje amerikiečių bombonešių danguje sukabintos “eglutės”, dabar jau aiškios, šviesios, bet tenešančios šaltą, stingdančią mirties baimę. Vokietaitė Anė, tokia, kuriai, kaip žmonės sako, galvoje kažkoks sraigtelis atsisukęs buvo, nors šiaip jau buvusi pamestinukų prieglaudos augintinė ir tikra vargo pelė. Su pirmųjų bombų sprogimu tą vakarą spontaniškai išsiveržė iš Anės krūtinės skausmas dėl kalėdinių pyragėlių...

Pagaliau ir Amerika... New Yorko priemiestis, Jamaicos vardas. Apsipirkimo kvartalas. Ši kartą tačiau ne sniegas, o tik žieminė šlapdriba. Viršum galvų elektrinis traukinys, iš po jo žemyn krintančios šaltos, mėlynos spalvos žiežirbos. Krautuvės vitrinose Kalėdų senis, monotoniškai linguojas savo baltą galvą. Mažos mergaitės, šlapiame sniege trepsinčios, klausimas motinai: “Mama, ar tikrai yra Kalėdų Senelis?” Ir kaip gi nebus, jei pasaulyje yra tiek tūkstančių mažų vaikų!

O priešais gatvę negyvas žiemos parkas. Amerikiečio valstybės vyro Rufus King buvusio dvaro bal-

ADA KARVELYTĖ - DUBAUSKIENĖ

ŠVENTOJI NAKTIS

*Ar atmeni, gimtinio kaimo bažnytelėj
Prie Prakartėlės kūdikiu klupeis...
Ir tas Mažytis Kristus Varguolėlis,
Tau rodė tuokart įstabiai...*

*Visuos altoriuos degė baltos žvakės,
Varpeliai skambino ir draikės smilkalai...
O lengvos snaigės, lyg tos mirštančios plaštakės
Languose Jėzui meldėsi tyliai...*

*Ar atmeni, kai po Mišių motulė
Namo už rankos vedėsi baltais takais...
Tu vis mąstei, kaip gaila to Dievulio,
Kur po žaliom eglelėm palikai...*

*Žinau, šignakt regį tą kaimą, bažnytelę,
Vėl, rodos, kūdikiu gimtais laukais skubi...
Pasveikint Mažo Jėzaus Prakartėlėj,
Vėl tais pačiais takeliais sugrįžti...*

VILTIS ar PRAŽŪTIS

T. RAFAELIS ŠAKALYS, O.F.M.

Artėja 1960-ji metai. Daugelis katalikų vis dažniau prisimena ir kalba apie Fatimos piemenėiams paskelbtas Marijos pranašystes ir su nerimu klausia: „Kas gi atsitiks ateinančiais 1960 metais?“. Trumpai peržvelkime Fatimos pranašavimų eigą nuo 1917 m. iki mūsų laikų ir bandykime jieškoti atsakymo mums rūpimu klausimu.

Kaip jau žinome, Marijos pasirodymai Fatimoje įvyko 1917 m. trims piemenėliams: Liucijai, Jacintai ir Pranciškui. Iš trijų šiuo metu dar tebegyvena tik Liucija, pasirinkusi vienuolės karmelitės luomą. Savo pasirodymų metu Marija perdavė piemenėliams keletą pranašavimų, kurių dalis galėjo būti paskelbta tik atėjus Marijos nustatytam laikui.

Pirmoji paslaptis buvo atidengta žmonėms 1927 m. Ji lietė Fatimos vaikučių likimą: Marija buvo pranešusi, kad Pranciškus ir Jacinta greit bus pašaukti į amžinybę danguje, o Liucija bus ilgesniam laikui palikta žemėje kaip Dievo įrankis skleisti pamaldumui į Nekalčiausiąją Marijos širdį.

Antroji paslaptis susidėjo iš trijų dailių, kurių pirmosios dvi buvo paskelbtos pasauliui 1942 m. Viena jų kalbėjo apie pragaro viziją, o kita – apie II-ąjį pasaulinį karą. Liko trečioji paslapties dalis, Liucijos užrašyta 1941 m., paslėpta užantspauduota-

me voke ir padėta saugoti pas Leirijos (Fatimos) vyskupą Portugalijoje. Apie šią paslaptį oficialiai mes nieko nežinome, todėl ji yra sukėlusio tokio didelio suisdomejimo, o kai kam ir baimės. Ši paslaptis galės būti atidengta pasauliui po seselės Liucijos mirties arba 1960 m. Apie šią paslaptį yra paleista daug įvairių gandų-pasakojimų, kurių populiariausias yra šis: popiežius Pijus XII perskaitęs laišką, apalpęs ir tris dienas neatgavęs sąmonės... Kita versija sako, kad tas pats popiežius, perskaitęs laišką-paslaptį, sušukęs: „Dieve, gelbėk Kanadą!“ Tie visi pasakojimai yra juokingi, nes nė vienas popiežius laiško su paslaptim nebuvo atidaręs ir perskaitęs.

Ponia Armstrong, kuri yra parašiusi ir išleidusi knygą vardu „Fatima – kelrodis į taiką“, 1954 metais lankėsi Portugalijoje ir audiencijoje buvo priimta paties Leirijos vyskupo Pereira Venancio. Pasikalbėjimo metu buvo paliesta ir paslaptingojo laiško tema. Štai to pasikalbėjimo ištrauka.

Ponia Armstrong: „Kur dabar yra laiškas su Liucijos užrašyta paslaptim?“

Vyskupas: „Mano kambaryje“.

Armstrong: „Ar tiesa, Ekscelencija, kad Jūs turite teisę atplėsti voką ir perskaityti paslaptį?“

Vyskupas: „Visai teisingai, bet aš dar nesu perskaitęs to laiško“.

Armstrong: „O, Ekscelencija! Jei aš būčiau Jūsų vietoje, aš jau seniai bučiau atplėšusi ir perskaičiusi laišką!...“.

Vyskupas: „Todėl, ponija, Katalikų Bažnyčioje ir nėra moterų vyskupų...“.

Didžiausį susijaudinimą ir net baimę žmonių tarpe sukėlė neseniai vienas meksikietis kunigas, Tėvas Augustinas Fuentes iš Veracruz. Šios istorijos eiga buvo tokia.

1957 m. gruodžio 26 d. Tėv. Fuentes turėjo pri-

tas rūmas. Išmiręs, dingęs pasaulis. Klaikus vėjo blaškymasis apnuogintose medžių šakose. Didžiulė, šventiškomis kojineimis ir elektros lemputėmis papuošta eglė. Vėjo negailestingai purtoma į visas šalis. Kojinių Dievo galybės, tų pačių, į kurias Kalėdų Senelis dovanas vaikams krauna. Mūsųose jos – tos kojinės – nebuvo žinomos. Kitas pasaulis – kiti papročiai. Kiek toliau, prie episkopų bažnyčios, parudusios nuo laiko, apsuptos senų kapų, kuriuose ilsisi ir pats Rufus King, apšviesto vitražo šešėlyje gieda Išganymo Armijos nariai: moterys, raudonais, vėjuje plazdančiais kaspinais, vyrai, gal jau tūkstantį kartą besuką vargonėlius... Ir vis tos pačios, tiek kartų girdėtos kalėdinės giesmės. „Noel, Noel...“.

★ ★ ★

O dabar, jau šįmetinį Kūčių vakarą mes vėl rinksimės prie eglutės. Sklaidysime margus dovanų popierius, raišiosime blizgančius kaspinus. Ir prie stalo kartosime senus, protėvių paliktus papročius, nors ne visus: besidalindami kalėdaičiais, gal būt, pasigisime po staltiese kvepiančio šieno.

Ar ateis Kūčių naktį prie stalo parymoti mano genties vėlės? Seneliai, kuriuos atsimenu, proseniai, kuriuos nežinau tik iš motinos pasakojimų? O jie man, vis dėlto, tokie tikri, nes jie – visa praeitis, jie, aš ir visi po manęs...

Prosenelis, asketiškos išvaizdos zakristijonas, ar užtrauks jis vėl savo giesmę kaip kitados:

„Sveikas Jėzau gimusi,

Šventas Dievo Kūdiki!

Švęstą dieną švęsdami

Užgimimo Viešpaties,

Linksminkimės ir džiaukimės,

Dievui garbę duodami, giedokime!“

O paskui ar dalins jis riešutus vaikams ir prašys atspėti: „Šaka, maka bėgo, ant kelių kojelių?“ Skepetėlį obuoliai, o kišenių riešutai...

Nors, regis man, kad čia pas mus, išsiblaškičius po platų pasaulį, mano proseniams būtų svetima. Jie čia kažkaip nebetiktų. Matau jų vėles, klajojančias po šaltu šiaurės dangumi tėviškės žiemos sustingusiuose laukuose, jieškančias vietų, kur kitados kaimuose jų pirkios stovėjo.

Ir ten Lietuvoje tos pačios genties atskalos sėdės prie Kūčių stalo ir lauž kalėdaičius, ir dalinsis Dievo duona... O mūsų mintys ar pajėgs perskrosti erdvę ir suprasti vieni kitus?

Viršum pasaulio mėlynuos Kūčių nakties dangus, švies Kalėdų žvaigždė. Ji atrodys mums šviesesnė negu bet kada, nes tą vakarą labiau nei bet kada jon kryps mūsų akys. O širdys vilsis... Šiapus ir anapus. Viltis nemiršta!...

vatų pasikalbėjimą su vienuole Liucija. To pasikalbėjimo mintis T. Fuentes sekančiais metais paskelbė Meksikos tikintiesiems savo konferencijose važinėdamas po įvairius miestus. Be to, ta pačia tema straipsnis buvo išspausdintas Veracruz žurnale "Hacia los Altares". Savo straipsnyje T. Fuentes cituoja šiuos Liucijos žodžius: "Tikėkit manim, Tėve, Dievas dar nubaus pasaulį ypatinga bausme. Dangaus bausmė yra jau čia pat. 1960-ji metai nebetoli ir tuomet atsitiks labai liūdnų dalykų visiems, jei pasaulis nesimels ir nedarys atgailos..." Nesunku įsivaizduoti, kokią susijaudinimą sukėlė tie žodžiai pirmaisiai Meksikoje, o vėliau ir visame katalikiškame pasaulyje. Žinioms sklindant platyn, prie Liucijos žodžių buvo pridėta, kad "tos nepaprastos bausmės įrankis bus komunistinė Rusija". Pesimistai gi ėmė skelbti, kad 1960 m. bus pasaulio pabaiga...

Jungtinių Amerikos Valstybių katalikai pradėjo siųsti vyskupams laiškus su išmėtinėjimais, girdi, kodėl tie Marijos grasinimai nebuvę paskelbti bažnyčiose iš sakyklų, kodėl kunigai apie tai nekalbą per pamokslus, kodėl nerašoma plačiau katalikiškoje spaudoje, kad tikintieji būtų laiku įspėti ir galėtų tinkamai pasiruošti tam didžiajam pasaulio sukrėtimui. St. Paul arkivyskupas Wiliam O'Brady savo diecezijos laikraštyje "Catholic Bulletin" paskelbė į anuos laiškus atsakymą, kuris taip skamba: "Mes skelbiame Evangeliją ir to pakanka. Mes neskelbiame naujų pranešimų iš Portugalijos ar iš Meksikos, kol tie pranešimai neateina iš oficialios katalikų Bažnyčios dvasinės vadovybės. Bažnyčia tų naujų pranešimų neaprobavo ir, atrodo, niekad to nedarys. Taigi mažiau jaudinkimės dėl Fatimos ar kokių nors grasinimų pasauliui, kurie yra beverčiai. Liucijos laiškas mums nesvarbus. Katalikų Bažnyčia gyvena pagal Dievo žodį, kuris ankstyvesniais laikais buvo surašytas Apaštalo laiškuose, o dabar — popiežiaus laiškuose tikintiesiems. Skaitykite ir stenkitės gyventi pagal jous, nesirūpindami kitokiais laiškais".

Atsakingi katalikų Bažnyčios pareigūnai, pastebėję, kokią paniką žmonėse sukėlė T. Fuentes informacijos apie 1960 m., skubiai ištyrė visą reikalą, apklausinėdami ir Liuciją, ir T. Augustiną Fuentes. Sesuo Liucija paneigė davusi bet kokias aliarmuojančias žinias apie Dievo bausmę 1960 m. T. Fuentes tvirtina, kad jo žodžiai buvo netinkamai išaiškinti ir todėl suklaidino daugelį žmonių. Paskutiniu metu viešus pareiškimus padarė du Meksikos arkivyskupai, pateisindami T. Fuentes ir prašydami žmonių sustabdyti bet kokią kritiką T. Fuentes atžvilgiu.

Tai kokia gi paslaptis pagaliau bus atidengta 1960 m.? Tėvas Gerard Gardiner, dominikonų kunigas Airijoje, laikomas ekspertu šiame reikale. Jis 18 metų išgyveno Portugalijoje, buvo artimas draugas šiuo metu jau mirusio Leirijos vyskupo, gerai pažinojo Liuciją ir daug kartų su ja buvo plačiau išsikalbėjęs. Jo nuomonė yra tokia.

Žmonės, kurie 1960 m. laukia nepaprastų įvykių, patirs didelį nusivylimą. Be to, jie visiškai nesupranta tikrojo ir svarbiausiojo Marijos pranešimo žmonėms, kuris yra *nusidėjėlių atsvertimas*. Gi tam tikslui pasiekti Marija prašė žmonių atgailos ir dažnos rožinio maldos. Tuo Marija norėjo parodyti, kad mums labiau grėsia *dvasinė*, o ne materialinė katastrofa. 1960-jų metų paslaptis, manoma, tik *papildys ar plačiau paaiškins* Marijos pranešimus, kuriuos mes jau dabar žinome. Sektų išvada, kad nėra ko laukti pasaulio pabaigos ar didžiulės sensacijos ateinančiais 1960 metais.

Vis tik neužmirškime vieno Liucijos pareiškimo raštu, kad ši pasktuinė, mums dar nežinoma paslaptis, yra *skirtinga* nuo ankstyvesniųjų...

Jei mes atsiliepsime į Marijos prašymą: darysime atgailą ir melsimės tikrai iš širdies, mūsų sielose viešpataus Dievo malonė ir, nežiūrint kokie įvykiai belauktų mus ateityje, mes žengsime į 1960-sius metus su viltimi ir ramia krikščioniška sąžine.

Didžioji Lietuvos kunigaikštienė Ona Vytautienė

DR. V. D. SRUOGIENĖ

Didžiajai Lietuvos kunigaikštieni Onai priklauso viena iš garbingiausių vietų lietuvių tautos istorijoje.

I. Jonynas, "Vytauto šeima".

LIETUVĖ IŠ DZŪKIJOS MIŠKŲ

Istorijos klaidos ir jų liūdnos pasekmės

Visi žinome, kad mūsų praeitis labai turtinga, kad turime žymių vyrų ir moterų, kurių mums gali pavydėti ne viena didžiųjų tautų. Tačiau ne visus savo herojus pakankamai pažįstame, ne visus tinkamai iškeliamo ir juos pagerbiame. Yra ir tokių, kurių lyg ir nenorime matyti, kuriais nesidomime ir kuriuos stumiame į nežinią. Prie pastarųjų priklauso Vytauto Didžiojo pirmoji žmona kunigaikštienė Ona.

Priežastis, dėl kurios kunigaikštienė Ona nesidomime, yra aiški: kaip istorinėje, taip ir grožinėje literatūroje plačiai pasklido versija, esą ji buvusi rusė ar gudė, Smolensko kunigaikščio Svaitoslavo duktė. Ne tik tai rusas rašytojas A. Minclova savo "Dainoje apie Sakalą" su malonumu vaizduoja Oną kaip stačiatikę rusų bei gudų apsuptą, ne tik 19 amž. lenkų rašytojai romanuose bei senose enciklopedijose ir net istorijos veikaluose tos versijos laikosi, bet ją atkakliai kartojo ir tebekartoja mūsiškiai. Suprantama, jei ji buvo svetimtautė, sakysim rusė, niekad ji mums negalėtų būti artima...

Betgi — jau 1933 m. prof. Ignas Jonynas savo studijoje "Vytauto šeima" (išėjo atskiru leidiniu ir buvo išspausdinta 2-me "Praeities" tome) yra aiškiai įrodęs, kad *kunigaikštienė Ona visai nebuvo nei rusė nei gudė, bet tikra lietuviė iš Dzūkijos miškų!* Profe-

Vytautas Didysis priima kryžiuočių pasiuntinius.

Dail. V. Palaima

soriaus Jonyno teigimą yra priėmę visi istorikai, nereikšdami jokios abejonės. Dar prieš paskutinįjį karą išėjęs „Polski Słownik Biograficzny“ I-me tome įdėjo prof. H. Lowmianskio straipsnį apie Oną Vytautienę, kur atsižvelgta į prof. Jonyno pastabas; prof. Z. Ivinskis ir kiti mūsų istorikai taip pat jomis remiasi.

Klaidinga informacija apie kunigaikštienės kilmę atsirado štai kokių būdu. Jau daugiau kaip prieš 100 metų daugiatomės Lietuvos istorijos autorius T. Narbutas paskelbė kaip faktą, esą, Ona buvusi Smolensko kunigaikščio duktė, nepatikrinęs pirmuosiuose šaltiniuose ir nusirašęs iš žinomo savo netikslumais 16 amž. mozūro M. Strijkovskio „Kronikos“¹⁾. Kadangi T. Narbuto veikalas buvo ne tik plačiai skaitomas, bet ir dažnai vartojamas kaip istorijos šaltinis, tuo būdu neteisinga žinia apie Vytautienės kilmę įsisebėjo. Mažai kam įdomu ir daugelio laikomą nereikšmingu faktą niekas ir nebandė tikrinti amžininkų dokumentuose, kol tai padarė prof. Jonynas. Prie kunigaikštienės Onos nepopuliarumo prisidėjo ir tai, kad jos veikloje nematyti jokie palankumo lenkams, todėl pastarieji ją dar laikydami ruse visai ja nesidomėjo. Dėl šios priežasties, ji nepateko į 19-to amž. romantikų kūrinius, kuriais mito mūsų senieji

patriotai ir kurie mus daugiausia supažindino su Lietuvos praeities didybe. Juk be Adomo Mickevičiaus, Julijaus Slovackio, Vladislavo Sirokomlės ir daugelio kitų, kurių poetinis lakus žodis žadino jausmus ir vaizduotę, kažin ar būtume turėję Simaną Daukantą, kažin ar šiandieną būtume žavėjęsi legendarine Gražina, istoriniu Margeriu ir kitais mūsų praeities žygiais.

Taip istorinė klaida nusikiraudė vieną žymiausiųjų Lietuvos moterų!

Lietuvos kunigaikštienės Onos kilmė

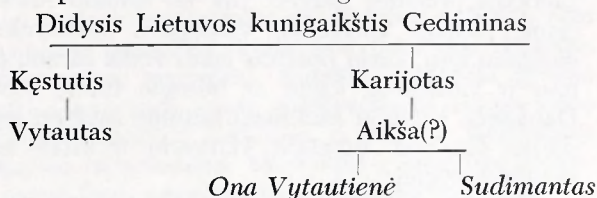
Šio rašinio tikslas – parodyti mūsų visuomenei Vytauto Didžiojo žmoną tokioje šviesoje, kokioje mums ją vaizduoja istorijos šaltiniai ir jų tyrinėtojai, suteikti jai tinkamą ir garbingą vietą mūsų praeityje. Prof. I. Jonynas savo studijoje „Vytauto šeima“, kruopščiai išnagrinėjęs visus amžininkų šaltinius, nerado jokio pėdsako liudijančio, kad ji būtų buvusi Smolensko kunigaikščio duktė. Priešingai, jis yra radęs pakankamai įrodymų tvirtinti, kad ji buvo si tikra lietuvė. Štai, vienas vokiečių kronikininkas, aprašydamas kunigaikštienės lankymąsi prie šv. Daratos kapo Prūsijoje, gėrėsi jos dievotumu ir pažymi, kad ji tik neseniai buvo priėmusi krikščionių tikėjimą; antras vėl ją vadina dar neseniai buvusią pagone (Scriptores Rerum Prussicarum, II t., 179, 180 ir 331 psl.). 14 ir 15 amžių sąvartoje, kada lenkai, gudai, rusai ir kiti mūsų kaimynai seniai jau buvo pakrikštyti, iš to aiškėja, kad kronikų autoriai galėjo turėti galvoje tikrai lietuvę. Iš visų kunigaikštienę Oną liečiančių dokumentų matyti, kad ji savo kilmę artimai

1) Kad kunigaikštienė Vytautienė buvusi Smolensko kunigaikščio duktė yra parašyta ir vadinamojoje „Bychovco kronikoje“, kuri, kaip jau įordyta, yra ne kas kita, kaip vienas iš daugelio T. Narbuto falsifikatų. Pat-sai Narbutas nebuvo išmokslintas istorikas, tik mėgėjas — dažnai jis savo veikaluose paduodavo neteisingas žinias dėl kritiškumo ir pasiruošimo stokes, kartais — norėdamas įvykius pagražinti ir iškelti Lietuvos praeitį, nes iš esmės jis buvo didelis Lietuvos patriotas. Nūdien istorikai jo veikalais visai nesinaudoja, nes jie dažnai nepatikimi.

buvo susijusi su savo laiko lietuviškąja visuomene ir joje vaidinusi labai svarų, įtakingą vaidmenį.

Ona Vytautienė turėjo seserį Agripiną, kuri buvo išteikėjusi už geriausio Vytauto bičiulio ir patikėtinio Alšėnų kunigaikščio Jono, Algimanto sūnaus. Apie tai Vytautas pats liudija savo skunde prieš Jogailą ir Skirgailą: „... (jie) iš mano žmonos brolio atėmė visą palikimą, visą tėviškę, ir iš to, kuris turi mano žmonos seserį, iš Jono, Algimanto sūnaus“ (Scr. Rerr. Prus., II t. 714 psl.). Ši žinutė kartu paneigia legendą apie Onos kilmę: ji sako, kad iš jos brolio Jogaila su Skirgaila buvo atėmę visą jo turtą — tuo tarpu yra žinoma, kad jie nieko nėra atėmę iš Smolensko kunigaikščių. Jie buvo paveržę visus turtus iš kitų Vytauto bendradarbių, jų tarpe ir iš artimo Vytautui asmens, iš savo laiku labai pasižymėjusio lietuvio — Sudimanto. Prof. Jonynas ir yra nustatęs, kad Ona Vytautienė buvo Sudimanto sesuo. Kas gi buvo tasai Sudimantas? Vokiečiai savo raštuose jį vadina „Herzog“, kunigaikščiu. Jis valdė, kaip spėjama, Eišiškių pilį, kuri anksčiau priklausė Gedimino sūnui Karijotui Mykolui, o paskui kunigakiščiui Eikšai ar Akšai, kuris, kaip spėjama, buvo to paties Karijoto sūnus ir — Sudimanto tėvas. Sudimantas vadinamas Vytauto svainiu (Schwager), gimine („Dux consanguineus“). Apie tai galima įsitikinti pažvelgus į jau cituotus „Scriptores...“ (V t., 24 psl.) ir „Codex Epistolaris Vitoldi“ (1029 psl.). Jeigu Sudimantas buvo Gedimino palikuonis, tai ir jo sesuo Ona taip pat buvo Gedimino giminės, taigi, augščiausios kilmės, tos pačios, kaip ir patsai Vytautas Didysis!

Čia paduodamas Gedimino giminės kilmės medis:

Sudimantas pasižymėjo drąsiomis kovomis prieš kryžiuočius, tačiau pateko jiems į nelaisvę ties Pagarčiais ir 1394 m. jų žiauriai nubaustas mirtimi pakariant už kojų (Scr. R. Pr., II t. 657 psl. ir III t. 194 psl.). Vėliau, 1454 m. šaltiniuose minimas Alekna Sūdimantaitis, kaip atrodo, minėto Vytauto bendradarbio sūnus, bet toliau apie šios šeimos tiesioginius įpėdinius negirdėti, nors ši pavardė žinoma Žemaičiuose 16-me amžiuje. Po tragiškos Sūdimanto mirties Eišiškę valdo patsai Vytautas, galimas daiktas, gavęs juos kaip savo žmonos tėviškę.

Onos Vytautienės tėviškės klausimas

Ar Eišiškę buvo Sūdimanto ir Onos tėviškė — nėra visu tikrumu nustatyta. Šis teigimas daugiausia remiasi Vytauto sutarties raštu su kryžiuočiais 1384 m. sausio mėn. 30 d., prie kurio buvo prikabinintas antspaudas su įrašu: „Sigillum Sudemond de Weisiken“²⁾. Vietovės, vardu „Weisiken“ žemėlapyje

²⁾ Nors šio dokumento autentiškumas kvestijonuojamas, nors jis laikomas kryžiuočių falsifikatu, tačiau nėra abejonės, kad jis rašytas vokiečių, Vytauto ir Sūdimanto amžininkų, kurie turėjo su jais reikalų ir buvo apie juos gerai informuoti, tad šiuo dokumentu pilnai galima remtis.

nerandame. Bet tai nieko stebėtino, nes ne tikrai viduramžiais, bet ir dabar svetimtaučiai iškraipo mūsų vardus ir vietovardžius. Prof. Jonynas ištyrė, kad Sudimanto tėviškė turėjo būti Dzūkijoje, kur nors pusiaukelyje tarp Vilniaus ir Gardino. Jieškodamas vietovės, lietuviškai panašiai skambančios kaip „Weisiken“, jis spėjo, kad tai galėtų būti Vėžiškė, Alovės valsčiuje (V. Krėvės aprašytasis Poterionių kaimas). Tačiau, nuvykus į tą vietą, paaiškėjo, kad Vėžiškės piliakalnis yra visai mažytis, tad jame galėjo būti tik koks sargybos kalnas, bet ne kunigaikščio dvaras. Be to, tasai piliakalnis, tarp miškų ir balų, nors ir maždaug pusiaukelyje tarp Vilniaus ir Gardino, bet toli nuo bet kurio seno vieškelio. Teko vėl galvoti, kur tas „Weisiken“ lokalizuoti. Rodos, kad prof. Konstantinas Jablonskis pastebėjo, kad kaip tik pusiaukelyje seno vieškelio, einančio iš Vilniaus į Gardiną ir dar toliau vedusio Rodunės keliu į Lenkiją, iki pat Krokuvos, kur Vytautas ir kiti mūsų valdovai važinėdavo, yra didelė Eišiškių pilis. Eišiškėse mūsų valdovai dažnai nakvodavo, sustodavo pailsėti, pakeisti arklius. Dar 1939 m. tai buvo natūrali nakvynės vieta keliaujantiems automobiliu iš Vilniaus į Gardiną — nepamirškime, kad raiteliai viduramžiais labai greit keliaudavo.

Eišiškęs Vytauto laikais įvairiai vadinamos: Eišiški, Jeišiški, Eysisken, Eyschysken, Veiksiken — pastarajai formai labai yra artimi mums rūpimieji „Weiksiken“. Atrodo, kad tikrai Sudimanto ir Onos tėviškė buvo — Eišiškęs.

Vytautas per savo dažnas keliones nekartą Eišiškėse lankydavosi. Jo buvimas čia 1429 m. sudaro tikrai dramatišką vaizdą. Grižtančio valdovo iš garsaus Lucko suvažiavimo pasitikti į Eišiškęs atvyko iš Vilniaus tie Lietuvos didžiūnai, kurie tame kongrese nedalyvavo: Vilniaus vyskupas, kunigaikščiai, bajorai. Čia jie iš klausė didžiojo kunigaikščio pranešimo apie nepasisekusias derybas dėl karališkojo vainiko, apie lenkų ponų klastą ir uždraudimą Jogailai vainikuoti Vytautą Lietuvos karaliumi. Čia Vytautas paskaitė susirinkusiems laišką, kuriuo senelis Jogaila atšaukė pirm duotąją sutikimą... Čia pat Lietuvos valdovą pasivijęs taip pat iš Lucko išvykusio Vokietijos imperatoriaus Zigmanto Liuksemburgiečio pasiuntinys su raštu, į kurį Vytautas tuoj pat ir atsakęs (Codex Epistolaris Vitoldi, XXXXLVI, 816 psl.).

Ten, kur buvo senoji Eišiškių pilis, šandie yra didingos jos liekanos, milžiniškas keturkampis kiemas (kaip Lydoje, Medidinkuose, Kriavoje), kuriame galėjo tilpti didelio dvaro trobesiai ir mažiausia tūkstantis karių. Iki šiol žemė dengia galingų mūrų griuvėsius, iš kelių vietų yra įėjimai į gilius požemius. Pilis — paskendus miškuose, bet visai arti senojo vieškelio. Ten pat prasideda didžiulė Rudnios giria, kur nuo nebeatmenamų laikų vykdavo didelio masto medžioklės. Pilies kieme gyventojai rasdavo senovės ginklų, puodų šukių ir kt. Tačiau ši vieta archeologų nebuvo rimtai tyrinėta. Vietos klebonas prieš pat karą dar saugojęs pluoštą dokumentų, kurie byloję apie Eišiškių įkūrėją — kunigaikštį Eikšą.

Eišiškių apylinkės labai gražios ir iki šiol dvelkia senove. Mškai, miškai, kur pilna paukščių, žvėrių ir žvėrelių, lygumos, švelnių kalvelių pajvairintos.

Trakų pilies griuvėsiai.

Smėlėtoje dirvoje, tarp beržų ir pušaičių, ypatingai stipriai kvėpia spygliuočiai ir čiobreliai, o rudenio pražydę šilai plačiomis rusvomis dėmėmis palinksmina elegišką gamtovaizdį. Grybų gausybė, katpėdėlės kilimus kloja — čia, tikrai, gamta ne daug tepasikeitė nuo tų laikų, kada po tą žemę galėjo vaikščioti jaunutė Vytauto Didžiojo pasirinktoji nuotaka...

KUNIGAİKŠTIENĖS ONOS GYVENIMO PĖDSAKAI

*Praeities miglose
paskendusi jaunystė*

Ona turėjo ištėkėti už Vytauto apie 1370 metus. Vytautas tuomet buvo apie 20 m. amžiaus, tad jo žmona galėjo būti už jį kiek jaunesnė. Kadangi tuo laiku Vytautas gyveno su tėvais Trakuose, su juo ten be abejonės gyveno ir jo žmona. Čia jiems, tur būt, apie 1371 metus gimė jų vienintelė duktė Sofija³⁾. Apie to meto jaunosios poros gyvenimą jokių žinių neturime. Tik vaizduotė nerimdama keliasi į didžiausią tada Lietuvos miestą prie Galvės ežero, kur senoje pusiasalio pilyje savo dienas leido Kęstučio namų židinio saugotoja, idealios moters aureole supama Birutė, kur apie Kęstutį spietėsi visa galingoji ir gausioji gediminaičių šeima, kur iš Vilniaus lankydavosi Algirdas, visos Lietuvos bajorai, kur atvykdavo nemaža svečių iš Rytų ir Vakarų — riterių, pirklių, pasiuntinių. Koks tada judėjimas turėjo būti tarp Trakų ir Vilniaus — raitam per pora valandų pasiekiamo! Gyvendama tokia kunkuliuojančia-

me centre Vytautienė turėjo progos gerai pažinti žymiausius Lietuvos žmones, stebėti kryžiuočių riterius, atvykdavusius deryboms, medžioklėms, vaišėms, bendrauti su gudų ir rusų sričių žmonėmis, su lenkais, kurių čia galėjo netrukti, kadangi nuo senų laikų Lietuvos valdovai giminiavosi su Mozūrijos kunigaikščiais. Ona turėjo gražių progų prasilavinti ir įsigyti tą platų akiratį, kuris stebino jos amžininkus ir sudarė jai didžiai išsilavinusios moters vardą.

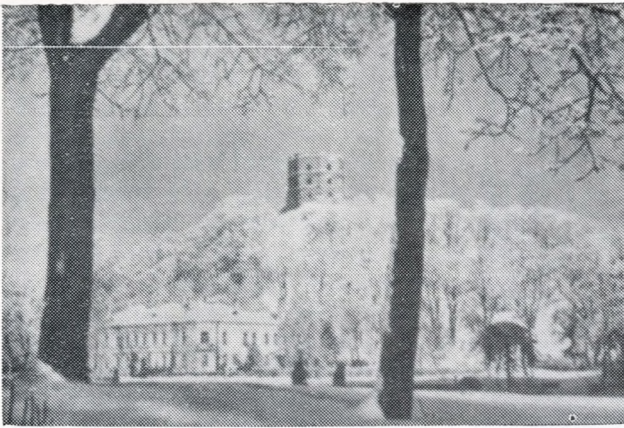
Dešimtmetis tarp 1370 ir 1380 buvo labai turtingas įvykiais. Nekartą kryžiuočiai įsiverždavo į Lietuvą ir, nors tarp ežerų ir miškų pasislėpusių Trakų niekad nebuvo pasiekę, — apie jų žvėriškumus ir krašto siaubimą turėjo būti nemaža kalbų Kęstučio sostinėje. Didelio įspūdžio turėjo daryti Algirdo žygiai į Maskvą (1368, 1370 m.), kada Didysis Lietuvos kunigaikštis buvo įrėmęs savo kardą į Kremiaus vartus. 1370 m. garsėjo Kęstučio laimėjimu ties Rudava, Prūsų žemėje. Apie 1376 m. Vytautienė turėjo dalyvauti Danutės Kęstutaitės vestuvėse su Mozūrijos kunigaikščiu Jonušu, o 1377 — iškilmingose pagoniškose kunigaikščio Algirdo laidotuvėse Maišiogaloje. Per tą dešimtmetį Vytautas jau dalyvavo tėvo ir dėdės karo žygiuose. Vėliau ji atsidūrė pačiame sukury dramatiškų įvykių, kovos dėl valdžios, kuri įsiliepsnojo tarp Kęstučio ir Jogailos Algirdaičio, ir turėjo skaudžiai išgyventi savo didžiojo uošvio nuoskaudas ir jo žiaurią mirtį.

*Herojiškas kunigaikštienės
Onos žygis — Vytauto išgelbėjimas
iš Kriavos kalėjimo.*

Pirmą kartą kunigaikštienė Ona pasirodo pilnoje istorijos šviesoje 1382 metais, kada po Kęstučio mirties tragedijos jos vyras Vytautas buvo kalinamas Kriavos kalėjime. Lietuvos metraštis, kuris buvo parašytas paties Vytauto užsakymu, byloja:

“... Didysis kunigaikštis Jogaila pasiuntė į Kriavą taip pat ir Vytautą su žmona ir liepė jį budriai saugoti kambarėje... O didysis kunigaikštis Vytau-

³⁾ Istorinėje literatūroje buvo paplitusi neteisinga žinia apie tai, kad Vytautas turėjęs dar ir du sūnus, kuriuos kūdikystėje kryžiuočiai nužudė. Šaltiniuose apie tai nėra jokie pėdsako. Legenda greičiausiai kilo iš to, kad antspaude prie kunigaikštienės Onos rašto yra atvaizduota moteris su dviem kūdikiais. Sfragistikos mokslo tyrinėjimai nustatė, kad antspaude yra atvaizduota Šv. Marija su Kristum ir Jonu Krikštytoju, kaip tai dažnai daryta viduramžiais. Taip pat Vytauto skunde yra vienas neaiškus posakis, kuris galėjo sudaryti pagrindą šios jokių dokumentu nepatvirtintos žinios atsiradimui.

Gedimino pilies griuvėsiai ir kalnas žiema

tas sėdėjo Kriavos pilyje stropiai saugojamas. Ir dvi moterys ateidavo į kambarį kunigaikštienės paguldyti, kurios, paguldžiusios miego, vėl išeidavo, sargams aplinkui saugojant. Didžioji kunigaikštienė girėdėjo žmones spėliojančią, ar Didysis kunigaikštis turėsias ilgai kalėti, ar ir su juo taip pat sugalvos pasielti kaip su tėvu. Ir prikalbėjo ji taip padaryti, kai ateis moterys jos paguldyti, tai jam apsivilkti vienos moteriškos drabužiais ir išeiti su antra moterim, anai gi pasilikti pas ją. Tada jis, persivilkęs vienos moteriškos drabužiais, išėjo su antra, pasitraukė iš pilies ir pabėgo” (Polnoje Sobranije Russkich lietipisej, 17 sk., 76 ir 77 psl.).

Šią žinią patvirtina ir kiti amžininkų šaltiniai. Herojiškas Vytauto žmonos žygis tik trumpai nupasakojamas. Istorinėje ir grožinėje literatūroje jis irgi epizodiniai dėstomas. Mūsųose yra išsaknijusi padava esą Vytautą išgelbėjusi tarnaitė Ona Amuličiuvienė, taip pat plačiai paplitusi pasaka apie kažkokią paaukojusią savo gyvybę Vytautui gelbėti mergelę Mirgą. Iš tikrųjų gi jokios Elenos Amuličiuvienės ar Mirgos vardų jokiuose istoriniuose šaltiniuose, jokiuose amžininkų dokumentuose niekur nėra. Pasaką apie Amuličiuvienę yra sugalvojęs T. Narbutas! Šias niekuo nepagrįstas padavas turime visiškai pamiršti, išbraukti iš atminties, nes istorinė tikrovė yra daug gražesnė: *Vytautą išgelbėjo iš kalėjimo ne kažkokia nežinoma tarnaitė, bet jo žmona, kunigaikštienė Ona. Ji tai padarė savo iniciatyva, savo laisva valia, nepaprasta drąsa ir ryžtingumu.* Jos žygis dvigubai kilnus – ji ne tik herojiškai pasilieka kalėjime savo vyro vietoje, pati rizikuodama gyvybe, bet pasilieka drauge su tarnaitė, kad ši nekaltai nenukentėtų nuo Vytauto priešų keršto. Ir pasiėmė visą atsakomybę sau pačiai ir, kaip žinome, dėl savo žygio nukentėjo, nes buvo nubausta už Vytauto išlaisvinimą (kokio pobūdžio buvo toji bausmė, nežinia, gal būtų, kad ji buvo viešai ryškstėmis išplakta). Kunigaikštienės Onos sumanumo ir pasišventimo pasekmė aiški: didysis Vytautas tapo laisvas! Tik didelė meilė vyrui, nuostabi orientacija padėtyje ir pasiryžimas leido kunigaikštienei Onai savo sumanymą sėkmingai įvykdyti. Jos pasiaukojimas išgelbėjo Lietuvai didžiausią istorinį didvyrį. Tiktai kunigaikštienei Onai ir tik jai vienai priklauso Vytauto išvadavimo nuopelnas. (Tąsa sekančiame nr.).

Danutė Paškevičiūtė

LIGONINĖS ELEGIJOS

Mirtis

*Tą naktį mirė vaikas:
Mergaitė, metų vos penkių ir baltaplaukė,
Sustingo nebyliai
Stipriai skausme suspaustom kumštim.*

*Prie jos budėjo tėvas
Ir motina raudėjo patylom.
Mirtis, atėjus mėlynoj nakties šviesoj,
Vogčiom sustojo nišoje prie kūdikio galvos.*

*Atsitiko paryčiu jau tai,
Tarp trijų ir penkių...
“Ar nekvėpuoja ji?”, paklausė tėvas
Ir išsigando savo balso, nes lūpomis kalbėjo*

*Vien tik jojo skausmas.
“Ji mirė”, atsakė jam sesuo,
Nuleidus galvą,
Uždengtą plačiu krakmolytu gaubtu.*

*“Ir pulso nebėra”,
Kartojo kurčiai ir dusliai vienuolė:
Jos veido buvo nematyt,
Nes gaubtas ją seniai nuo vylių ir pagundų dengė.*

*Ir moteris, ir vyras pro ašaras tematė
Tamsią naktį, blyškiai tespinksinią virš lovos
/melsvą lempą,*

*Mirty pražuvusįjį savo vaiką
Ir baltąjį vienuolės gaubtą.*

*Sesuo Saint Vincent de Paul
Kalbėjo maldą tarp trijų ir penkių...*

Vyliai

*Sesuo jau išnešė gėles
Ir šviesą užgesino...
Nutilo viskas, kai staiga
Slogi ligoninės naktis*

*Aplinkui nusileido.
Toli pakalnėj vis ryškiau
Jau miesto žiburiai mirgėjo...
Ji tylėsi nemirsianti,*

*Ji tylėsi namo pareisianti,
Ji tylėsi atrasianti ten savo vaiką,
Nemirsianti, nemirsianti...
Užmigo ji sunkiu miegu,*

*O vyliai saldūs ir minkšti
Nudažė veidą šypsena
Išblyškusia ir vargana.
Bet ji daugiau nebepabudo,
Nes vylių buvo negana...*

Lietuvių tautinių šokių atkūrimas ir jų

kultūrinė raida tremtyje

G. BREICHMANIENĖ

Nėra tikrų davinių, pagal kuriuos būtų galima nustatyti tautinių šokių pradžią, bet atkūrimas tautinių šokių tokių, kokius esame įpratę matyti dabar, prasidėjo tik antrame nepriklausomos Lietuvos dešimtmetyje.

Įvedus fizinį auklėjimą į gimnazijas, vėliau programose pasirodė ir tautiniai šokiai. Pavasarį, baigiantis mokslo metams, gimnazijų ir pradžios mokyklų mokiniai ruošdavo kūno kultūros šventes. Bene pirmosios tautinius šokius išnešusios į viešumą per šias šventes buvo Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijos mokinės, vadovaujamos J. Vaičiūnienės. Jų pirmieji šokiai ir rūbai daug skyrėsi nuo dabartinių. Apie 50 mergaičių grupė šokdavo stilizuotus suktinius, klumpakojus, tryptinius ir kt. Gerai paruoštos mergaitės puikiai atlikdavo ilgus sudėtingus šokius. Pasisekimas buvo didelis ir marijampolietės pagarsėjo savo šokiais. Pradėta vis daugiau tautinius šokius įvesti į mokyklų pasirodymus. 1935 m. prasidėjo sporto varžybos tarp gimnazijų dėl pulkininko Grant-Sutty padovanotos pereinamosios dovanos – sidabrinės taurės. Po poros metų į varžybas įvesti ir tautiniai šokiai. Paskutinę varžybų dieną būdavo atskirų gimnazijų tautinių šokių grupių pasirodymai. Matydami didelį pasisekimą ir susidomėjimą, mokytojai patys suskato jieškoti tautinių šokių, juos užrašinėti iš kaimo žmonių, restauruoti, stilizuoti, ir sekančiais metais vėl parodyti gimnazijų varžybose.

Prasidėjęs sąjūdis išsiplėtė į augštąsias mokyklas ir jaunimo organizacijas. Ir paskutiniaisiais nepriklausomos Lietuvos gyvenimo metais jaunimo sąskrydžiai, sporto šventės ir kitokios iškilmės būdavo pajvairinamos tautiniais šokiais, kurie visą laiką susilaukdavo gausaus publikos pritarimo. Ypač įspūdingi būdavo sporto aikštėse atliekami masiniai tautiniai šokiai.

Skausmas

*Tą vakarą, kai saulė leidos,
Kaip pirmas, gležnas ir pašėlęs
Pavasarinis vėjas lakstė godžiai po laukus,
Aš skausmą – kurčią, nebylį ir aklą –
Sustojusį prie savo lovos pamačiau.*

*Jutau jį godžiai tiesiant į mane rankas.
Jo pirštai buvo tarsi rūko gijos – ilgi ir balzgani –
Tą vakarą mane jis nuo pasaulio visiškai atskyrė
Nepermatomu ir slogiu šydu.*

*Ak, kaip buvo tada viskas nesvarbu:
Ir pavasaris, ir vėjas saulės laidoje.
Buvome tada tik mudu su skausmu,
Kurčiu, nebyliu ir taip klaikiai aklu...*

1936 m. Kauno Vytauto Didžiojo Universiteto studentai, suorganizavę šokėjų grupę, pirmą kartą išvyko į Londone kiekvienais metais vykstančią tarptautinę šokių šventę. Lietuvių šokiai sukėlė didelį susidomėjimą. Po to per trumpą laiką ligi II Pasaulinio karo pradžios buvo dar kelios išvykos į užsienį, vis paliekant geriausius įspūdžius apie mažą kraštą prie Baltijos jūros.

Prie lietuvių liaudies instrumentų, papročių ir kartu tautinių šokių populiarinimo daug prisidėjo "Liaudies Ansamblis", vadovaujamas J. Švedo, G. Veličkos ir M. Baronaitės. Vokiečių okupacijos metu ansamblis apvažinėjo beveik visą Lietuvą, kur tik buvo prieinamesnė scena, galinti sutalpinti 60 žmonių kolektyvą. Suskambo kanklės, pragydo Sekminių rageliai. Puikiais rūbais apsiredęs ansamblis sudarė malonų vaizdą akiai ir širdžiai. Į koncertus žmonės suplaukdavo iš apylinkių ir net tolimesnių kaimų. Reikėdavo keletos koncertų vienoje vietoje, norint patenkinti žmonių masę. Tėvynė buvo priešio trypiama, rytojais labai neaiškus, ir kiekvienas tautiškumo pasireiškimas buvo sutinkamas atvira širdimi ir su ašaromis akyse. Po kiekvieno koncerto sekė ilgą ovaciją. Liaudies dainos ir šokiai paimti iš kaimo, surinkti iš visos Lietuvos kampų, sutvarkyti ir pritaikinti scenai, vėl grįžo į kaimą ir sklido po visą kraštą. "Liaudies Ansamblis" iš savo šokėjų tarpo davė gerai paruoštų vadovų, kurių daugumas, atsidūrę tremtyje, sėkmingai dirba šioje srityje. Vokiečiai pajutę per didelį "Liaudies Ansamblio" populiarumą 1942 m. jį uždarė. Tačiau pasėta sėkla augo ir bujojo.

Karo audrą išblokti iš tėvynės, lietuviai būrėsi į didesnius vienetus, ir, kur tik atsirado prieinamesnės sąlygos ir tinkami vadovai, kūrėsi meno ansambliai "Liaudies Ansamblio" pavyzdžiu.

Dar net karui nesibaigus, Vienoje pradėjo organizuoti "Čiurlionio" ansamblis, kurio dauguma narių iš Vilniaus pasitraukė kartu. "Čiurlionio" ansamblui vadovavo jo įkūrėjas A. Mikulskis, kanklininkėms – O. Mikulskienė ir tautiniams šokiams – M. Baronaitė - Grėbliūnienė. Dar Vilniuje "Čiurlionio" ansamblis buvo pajėgus meninis vienetas, vadovaujamas patyrusių ir energingų žmonių, kartais net pėsčiomis įsileisdamas į gastroles po Rytų Lietuvą. Dabar, atsidūręs svetimoje žemėje, ėmėsi darbo dar su didesne energija. Apkeliavo visą Vokietiją, kur tik buvo didesnė lietuvių stovykla, dažnai išspausdamas tremtiniui džiaugsmo ašarą, skelbdamas ir skleisdamas mūsų dainų ir šokių grožį svetimiesiems. Programą išpildydavo choras, kanklininkų ansamblis ir tautinių šokių grupė.

Antras didesnis ir daugiau pagal "Liaudies Ansamblio" pavyzdį susiorganizavęs Vokietijoje buvo "Lietuvių Tautinis Ansamblis", vadovaujamas S. So-deikos, G. Veličkos ir B. Pakšto. Neatskiriama šio ansamblio dalį sudarė gera reprezentacinė tautinių šokių grupė, vadovaujama A. Ličkūnaitės. "Lietuvių Tautinis Ansamblis" pastatė kelis G. Veličkos vaizdelius iš kaimo gyvenimo ir papročių. Turėjo virš

500 pasirodymų. Vėliau, prasidėjus emigracijai ir sumažėjus dalyvių skaičiui, susijungė su „Dainavos“ ansambliu ir pasivadino „Dainava“.

Prie Baltijos jūros mažame žvejų kaimelyje Haffkruge tuoj po karo muziko V. Banaičio pastangomis buvo suorganizuotas meno ansamblis „Tėvynės Garsai“. Ansamblis buvo pastatęs J. Krumino „Pabaigtuves“ ir turėjo apie 60 koncertų anglų zonoje gyvenantiems lietuviams ir anglų daliniams. Tautinių šokių grupei vadovavo G. Dumčiūtė-Breichmanienė, rež. K. Gandrimas.

Tautinio meno atgimimas taip spontaniškai prasidėjęs nepriklausomoje Lietuvoje dar labiau išsiplėtė Vokietijos stovyklose. Sunku čia būtų suminėti visus kitus ansamblius ir tautinių šokių grupes, kurių buvo beveik tiek, kiek ir lietuvių stovyklų. Labai aktualus visą laiką buvo rūbų klausimas, nes mažai kas teturėjo tautinius rūbus atsivežęs iš Lietuvos. Mergaitės pačios audėsi joustas, siuvinėjo rūbus, mainydamos ir taip skurdų maisto daivinių į siūlus, drobę ir pan.

Senieji Amerikos lietuviai emigrantai, gyvendami toli nuo savo krašto, tėvynės ilgesio vedami, stengėsi palaikyti ryšius su Lietuva, o augančio jaunimo tarpe skleisti lietuvišką dvasią ir papročius. Didesnės lietuvių kolonijos turėjo chorus ir po repetitijų jaunimas šokdavo lietuviškus šokius: suktinį, klumpakojį, noriu miego ir kt. Kartais tokius šokius parodydavo ir scenoje.

Prasidėjus tautinių šokių sąjūdžiui Lietuvoje, nebuvo užmiršti ir broliai užjūryje. 1939 m. vasarą tautinių šokių instruktorė M. Baronaitė Švietimo Ministerijos buvo išsiųsta į Ameriką ir čia aplankė didesnius lietuvių centrus, mokydama tautinių šokių ir supažindindama su tautiniais rūbais. Dabar ir Amerikos lietuvių šokami tautiniai šokiai įgavo daugiau sceninio pavidalo ir susilaukdavo gero įvertimo amerikiečių spaudoje. Daug šioje srityje pasidarbavęs yra šokių instruktorius V. Bieliajus.

Į Ameriką atvykę tremtiniai atsivežė ir naują tautinio pasireiškimo dvasią. Čia atvažiavo daugiausia dar Lietuvoje užaugęs jaunimas, ten išsimokslinęs ir pažinęs laisvos tėvynės gyvenimą, pilnas ilgesio ir meilės savam kraštui, savai dainai ir šokiui. Jie lyg

ir ilgiejo naujo kraujo bepradedančiam merdėti ir amerikonėti vietiniam jaunimui. Pagyvėjo visas lietuvių kultūrinis gyvenimas.

Išsilaikė kai kurie dar Vokietijoje pasireiškę ansambliai: „Čiurlionis“ – Clevelande ir „Dainava“ – Čikagoje. Kitur prie chorų ar atskirai organizavosi tautinių šokių grupės. Daug kur tokios grupės gražiai užsirekomendavo ne tik lietuvių, bet ir gyvenamo krašto publikai. Geresnės grupės pasisėkė pakliūti į televiziją ir dar platesnes mases supažindinti su lietuvių liaudies menu ir tuo pačiu mūsų tėvynės nelaime.

Sunku yra kartais priversti klausyti paskaitų, norint supažindinti svetimuosius su Lietuva, jos gyvenimu, istoriniais faktais ir t.t. Bet labai dažnai, atliekant programą kanadiečiams, tenka pastebėti, kad dar tik išėjus į sceną mūsų šokėjams, prasideda gausūs plojimai. Puikūs, skoningi rūbai, jaunatviška nuotaika pagauna žiūrovą. Po gerai atliktos programos žiūrovai patys apsupa mūsų šokėjus, teiraujasi apie Lietuvą, rūbus, kodėl mes čia atsiradome. Tai geriausia proga būti mūsų tautos ambasadoriais. Dar ir prieš šokius yra proga supažindinti žiūrovus su Lietuva, apibūdinant pačius šokius ir kraštą, kuriame jie atsirado.

Didžiausias tautinių šokių istorijos tremtyje įvykis – tai 1957 m. birželio mėn. 30 d. Čikagoje Tautinių Šokių Šventės suruošimas. Sunku būtų čia trumpai suminėti Tautinių Šokių Šventės reikšmę mūsų jaunimui ir visai tautai.

Kai mes palikom tėvynę labai maža literatūros tebuvo apie tautinius šokius. Čia tremtyje neturėjom jokių vadovėlių, šokių aprašymų ar panašių. Tautosakos archyvai paliko mums neprieinami okupuotoje Lietuvoje. Šokiai ėjo iš vienių žmonių į kitus, muzika buvo atkuriamą iš atminties.

Tautinių Šokių Šventės ruošimo komitetas suvienodino, aprašė bent populiariausius šokius, išspausdino gaidas. Dabar jau ir iš okupuotos Lietuvos pradeda pasiekti mus literatūra apie tautinius šokius, bet tada tai buvo didelis palengvinimas ypač nepatyrusiam vadovui. Šventės rengimo komitetas įdėjo daug darbo ir pasišventimo, bet atpildas –

Gimnazijų mokinės šoka Kubilą 1938 m. Kaune.

GENOVAITĖ DUMČIŪTĖ-BREICHMANIENĖ švenčia dvidešimt metų sukaktį lietuvių tautinių šokių puoselėjime ir darbuotėje.

Ši gabi ir kūrybinga suvalkiėtė baigė dr. J. Basanavičiaus vardo gimnaziją Vilkaviškyje 1938 m. ir tais pačiais metais įstojo į Vytauto Didžiojo Universitetą Humanitarinį fakultetą Kaune. 1940 m. persikėlė į Vilnių ir pradėjo dirbti su skaučių studentų taut. šokių grupe. Tai buvo pirmoji taut. šokių grupė Vilniaus un-te iki jo uždarymo. Jau pirmą pavasarį grupė turėjo kelis pasirodymus studentų rengimuose ir išvykų į provinciją. Ji pati 1940 m. įstojo į "Liaudies Ansamblio" tautinių šokių grupę. Lietuvą okupavus bolševikams ir uždarius studentų korporacijas, un-to vadovybė paprašė grupę pasilikti. Universitetas įgijo 16 naujų "Marginiuose" išaustų tautinių rūbų. Vilniaus un-to lietuvių tautinių šokių grupė (šoko tik mergaitės) dalyvavo įvairuose minėjimuose su un-to chorų ir pavieniai. Dalyvavo studentų pavasario šventėje - išvykoje į gamtą. Akordeonistas buvo V. Česniauskas. Jį bolševikams suėmus, jo pareigas perėmė D. Matulis.

Atmintiną 1941 m. birželio 15 d., kai visas miestas skendo baimėje ir nerime, un-to šokėjų grupė atliko programą Vytauto Didžiojo gimnazijoje, buvusiam lietuvių židinyje lenkų okupacijos metu.

Teko nekartą jai instrukuoti kitas šokėjų grupes ir teisėjauti tautinių šokių varžybose. Pirmąją karo dieną vyko abi su M. Baronaite iš Vilniaus į Kauną teisėjauti tarp tautinių šokių saviveiklos ratelių ir pateko į karo sukurius.

Vilniaus un-to grupė veikė ir vokiečių okupacijos metu, koncertuodama ligoninėse sužeistiems lietuvių kariais ir kitomis progomis.

1942 m. baigusi un-tą pasitraukė iš šios grupės.

1945-47 m. buvo vadovė muziko V. Banaicio įsteigto ansamblio "Tėvynės Garsai" tautinei šokių grupei. 1948-50 m. jau Kanadoje Cadillac Quebeco provincijoje, kur aukso kasyklų miestelyje atsidūrė 30 lietuvių. Iš jų buvo sudaryta tautinių šokių grupė. Suruošė kartu su Norandos kasyklų lietuvių chorą Vasario 16 minėjimą. Vietos gyventojai — prancūzai ilgai minėjo koncertą.

Nuo 1950 m. ji gyvena Hamiltone ir su pertraukomis veda tautinių šokių grupę, kuri daug kartų metų bėgyje pasirodo hamiltoniečiams. Jos vedama grupė vienintelė dalyvavo Tautinių Šokių Šventėje, suruoštoje Čikagoje 1957 m. pavasari.

Kaip lituanistinės mokyklos, taip ir tautinių šokių grupės atlieka lietuvių išlaikymo darbą, kartais dar pasirodydamos ir plačiai Kanados visuomenei.

puikiai pavykusi Tautinių Šokių Šventė.

Tai tikrai buvo jaunimo tautinė šventė. Suskrido visi su pakilia nuotaika. Daug nuoširdaus darbo įdėta besirengiant šventei, dar daugiau malonių išgyvenimų ir prisiminimų ilgam laikui. Ypač tie, kurie neatsimena Lietuvos, jos jaunimo sąskrydžių ir švenčių, išgyveno bent dalį to, sustiprėjo dvasia.

Malonu, kad daromi pasiruošimai antrajai Tautinių Šokių Šventei: ruošiami vadovų kursai. Būtų gera, kad kuo daugiau vadovų galėtų tais kursais pasinaudoti. Dar yra ir didelių bendruomenių, kurios neturi tautinių šokių grupių. Dabar būtų proga pasiūsti į kursus vadovą ir suorganizuoti savo kolonijoje tautinių šokių grupę būsimai šventei. Bendruomenės valdybos pareiga yra steigti ir globoti tautinių šokių grupes, teikiant joms moralinę ir materialinę paramą. Čia reikalas ne vieno kito žmogaus, bet mūsų visų. Jaunimas, esu tikra, neliks pasyvus.

Tautinės kultūros sėklą reikia sėti nuo pat mažens. Tautiniai šokiai yra pats lengviausias ir populiariausias tautinės kultūros ugdymo būdas jaunimo tarpe. Reiktų įvesti tautinius šokius į šeštadienines mokyklas. Kai kur tai jau padaryta ir gražiai veikia moksleivių tautiniai ansambliai.

Mes esame išsiblaškę svetimuose kraštuose lyg mažos salelės didžiulėje jūroje. Labai svarbu, kad tos salelės nemažėtų ir neskęstų, o augtų ir plėstųsi. Mūsų pareiga perduoti ateinančioms kartoms savo kalbą, dainas, šokius, papročius, skiepyti tėvynės atminimą. Tai mūsų tautos dvasinis turtas. Jis artimas ir mielas mūsų širdžiai, jis turi toks pasilikti ir ateinančiose kartose.

NUOVARGIS – didysis moterų priešas

IŠ DR. MARION HILLIARD KNYGOS

"MEILĖ IR GYVENIMAS
MOTERS GYDYTOJOS AKIMIS
ŽIŪRINT".

Pažvelkime į gyvai ir lengvai žengiančią moterį, ir palyginkime ją su kita moterimi, kurios kiekvienas žingsnis rodyte rodo, kad ji bevelėtų būti pakasta po žeme, ir mes žinosime, sako daktarė Hilliard, kas yra nuovargis. Nuovargis yra mūsų šių dienų aplinkos ir šuoliais pirmyn lekiančios civilizacijos išdava; jis yra mūsų nervinės įtampos paseka ir kartais pasireiškia net fiziniu bei dvasiniu sutrikimu. Jis yra didysis mūsų priešas, nes mes jį sunkiai atpažįstame. Jis siurbia mūsų jėgas ir mes liekame bejėgės atsipirti dvasiniams bei fiziniams pavojams. Jis gali sugriauti mūsų šeimyninį gyvenimą, jis gali per mus pažeisti ir mūsų vaikus. Nuovargiui įsiviešpatavus, iš mūsų gyvenimo pasitraukia džiaugsmas ir energija, be kurių gyvenimas pasidaro pilkas ir be tikslo.

Dail. H. Duerer (1471-1528) JĖZUS KŪDIKĖLIS
Muencheno Meno Galerijoje.

Nuovargis, apie kurį čia kalbame, nėra fizinis, kurį patiriame valydamos butą, slaugydamos ligonį, dirbdamos fabrike ar įstaigoje. Po šių darbų, gerai išmiegoję, vėl atgauname savo jėgas. Tas pavojingasis nuovargis reiškia nuolatinę būseną, kuri kartais tęsiasi mėnesius ir net metus. Jis pasireiškia apatija, galvos ir nugaros skausmais, ašaromis, kūno bei dvasios apsiblausimu. Medicinos statistika rodo, kad iš penkių tos rūšies ligonių, keturios neturi jokių fizinių sutrikimų, gi penktoji gali turėti mažakraujystę, augštą kraujo spaudimą, ar kurią kitą ligą. Šias blogybes šių laikų medicina gali lengvai pašalinti. Tačiau, kad gydytojas galėtų pagydyti nuovargiu sergančią ligonę, jis turi pasidaryti ir sociologu ir psichologu ir net Saliamonu.

Pagrindinės nuovargio fazės pasireiškia moters gyvenime tris kartus: brendimo, neštumo ir menopauzės metu.

Mergaitės brendimo laikotarpyje tėvai ypatingai turėtų atkreipti dėmesį, kad būtų skiriama pakankamai laiko jos poilsiui. Bent tris- keturis kartus savaitėje mergaitė turėtų eiti anskti gulėti, nežiūrėti į jos pasipriešinimo ar įsipareigojimų. Šiame laikotarpyje mergaitės sveikata, o kartu ir jos dvasinė lygybė turi būti pastatyta augščiau už visas pramogas ar organizacinį gyvenimą.

Sekanti nuovargio fazė pasireiškia moters neštumo metu. Paprastai, sako daktarė, prie savo kasdieninių darbų ir maisto, neščia moteris suvalgo pora apelsinų daugiau, paima kalcijaus tablečių ir tuo

viskas baigiasi. O jau septintame neštumo mėnesyje tokia moteris graudžiai pravirksta dėl prisvilusių morkų, o gimdymui atėjus, ji bus pavirtusi į nervų kamuoliuką. Gi po kelių dienų, ji dar priedui turės prižiūrėti ir naujagimį. Todėl neštumo metu daktarė pataria skirti poilsiui vieną-dvi valandas lovoje dienos metu. Čia reikia užmiršti ir telefoną ir kaimynes ir dulkiną bei neaptvarkytą butą. Pats svarbiausias dalykas šiuo metu yra, kad linksmai ir giedria nuotaika, nepažeidus savęs, būtų pergyventas neštumas ir susilaukta kūdikio. Šie patarimai yra geri, kai laukiamasi pirmojo kūdikio, tačiau jei namuose jau yra vienas ar du vaikai, ir pati daktarė pripažįsta, kad taip reiklingas poilsis psidaro sunkiai įvykdomas.

Trečia nuovargio fazė ateina, kai moteris pergyvena menopauzę. Čia organiniai pasikeitimai atneša ir tą vienatvės jausmą. Be poilsio, čia dar reikia ko nors daugiau, kokio nors naujo užsiėmimo, kuris įtikintų, kad prieš akis dar esama daug daug laimingų valandų.

Vykstant toms trimis, susijusiomis su fiziniais pasireiškimais, fazėmis, moteris padeda daug energijos ir pastangų, kad atrodytų normalia. Jei moteris nebūs sąmoningai pasiruošusi sutikti savo organinius pakitimus, ji turės pergyventi didžiulę depresiją ir nuotaikų svyravimą. Ji sugebės iš šipulių priskaldyti vežimą, jos vyras nebebus jai ištikimas, vaikai jos nebemylės, ji bus niekam nereikalinga ir t.t.

Be šių, yra dar daug įvairaus pobūdžio nuovargių. Pasitaiko, kad moteris, nesulaukusi net 30 metų jau skundžiasi nuovargiu, nors ji yra sveika. Tokioms moterims dr. Hilliard neparodo didelės užuojautos. Visai natūralu, kad moteris turinti porą vaikų ir visą namų ruošą ant savo rankų bus pavargusi ir to nuovargio ji nenusikratys iki vaikai nepradės lankyti mokyklos. Šį laiką reikia gražiai ir atsargiai susitvarkyti, ir daboti, kad nebūtų pažeisti malonūs santykiai su draugais ir pažįstamais, kad šeimoje būtų išlaikyta gera nuotaika bei tarpusavė šiluma. Jei grįžęs po darbo vyras randa namuose netvarką, išdykusius vaikus ir priedui verkšlenančią žmoną, tai nebetoli gali būti ir tas laikas, kai jai reikės vienai ir vakarus praleisti. Kiekviena žmona turi palikti savyje kampelį skirtą tik savo vyrui. Jam esant namuose, ji turi būti laiminga ir giedrios nuotaikos – tai pats pagrindinis reikalavimas. Gi pavargusi žmona gali būti neįtikėtina neprotinga. Reikia atsiminti, kad keli nervų priepuoliai jau gali sukrėsti visą šeimą iš pat pagrindų. Todėl reikia išmokti sistemingai ir organizuotai tvarkyti savo darbą ir gyvenimą.

Dirbančiai moteriai yra dar sunkiau. Jei ji tarnyboje dirba gerai, nukenčia namai; jei namai tvarkoje, nukenčia tarnyba. Pagaliau, yra ir trečia galiomybė – nuovargis.

Gan dažnai šiaip jau protinga moteris nuostabiu būdu, iš šių trijų galimybių dažniausiai pasirenka nuovargį. Tačiau, jei nuovargis bus jos palydovas ilgesnį laiką, ji nebepajėgs nei tarnybos nei namų darbų gerai atlikti. Deja, ji patikės šia tiesa tik po to, kai sveikata ir nervai bus prarasti.

Netekėjusios moterys skundžiasi nuovargiu mažiau už ištekęsias. Priežastis – vienodas, monotoniškas gyvenimas ir įvertinimo stoka. Įsijungimas į

Roma Jaloveckaitė - Dapšienė

DŽIAUGSMAS

Sida'riniai baltos snaigės krinta, —
Mintys skaidrios, kaip drugiai.
Pamatau pro langą saulę švintant, —
Krykštauja širdis lengvai.

Greitakojės dienos bėga, laksto,
Balto sniego kiek čionai!
Liūdesio miglas visai išblaško
Snaigės šokdamos grakščiai.

TU NEBIJOK...

Tu nebijok, kai skris miškais išelę audros,
Ir žvaigždės blėstančios liūdnei mirksės.
Nors paukščiai verks rytojaus nesulaukę,
Tu nebijok, —
Sukursime kartu mes laužą ateities.

Tu nebijok, jei dienos bus pavargę ir sunykę,
Nerasi prieglobsčio nei guodžiančios nakties.
O sunkūs debesys laikys glėbyj didingą kalną,
Tu nebijok,
Nes meilė švelnią ranką mums išties.

VARPAI MINIOJ

Ak, skamba jau varpai senam bažnyčios bokšte:
Širdij prabunda skausmas nedrąsiai, —
Tiek daug žmonių žmogaus suparsti nebemoka,
Net gėlės vieškelio pakrantėj stebis neramiai.

Ir gaudžia tie varpai liūdnei bažnyčios bokšte:
Norėtum jų maldaut teisybės ir aušros, —
Keleiviai pasiklydo didmiestyj juokų užtroškę,
Nebesupranta nei žalia sodyba jau savų vaikų kalbos.

Varpai pravirksta tam apmirusiam bažnyčios bokšte:
"Skubėkit, žmonės, sugražint ramybę prarastą seniai!"
Tačiau... minia vis juokiasi — gyvenimui puotas ji
Ir danguje prašvinta saulė taip blankiai... /ruošia,

Varpai dejuoja vienišam bažnyčios bokšte:
Klasta kiekvieną slenkstį peržengia lengvai, —
Giliai krūtinėje kančia jausmus pribloškia...
Daina nutyla vakaro glėbyje amžinai...

Jau neskamba varpai anam bažnyčios bokšte:
Širdij taip tuščia — ko jieškoti nežinai...
Minia tokia tvirta — galybė jai net pasiduoda, —
Dangus beviltišką nubraukia ašarą lėtai.

organizacinį gyvenimą čia yra geriausias vaistas. Kartais nuovargio ligos priežastimi yra gyvenimas su uošviais, kartais, net nuostabu, pinigų perteklius, kartais per didelė savęs meilė, kartais darbas, kartais jo stoka ir t.t.

Nuovargis šiame žemyne yra toks kasdieninis

Roma Jaloveckaitė-Dapšienė lietuvių gimnaziją baigė Ravensburge, Vokietijoje. Spaudoje pradėjo reikštis po karo, atvykusi į Venezuela. Taip pat su savo poezija dalyvavo Venezuelos lietuvių parengimuose. Jos eilėraščių buvo išspausdinta "Argentinios Lietuvių Balse", "Tėviškės Žiburiuose", "Kristaus Karaliaus Laive" ir kitur

LINKSMA DIENA

Pabiro gėlės — skaičiaus nematyti, —
Pasipuošę margais žiedais laukai.
Ir negaliu aš džiaugsmo suvaldyti, —
Jis krykštauja ir žaidžia saulės spinduliuos' vikrai.

Norėčiau išbučiuot gėles ir joms sakyti,
Kad liūdesys nuskendo ežere giliai.
Išbėgti į miškus — jų grožį pamatyti,
Ir jausti laimę virpant širdyje švelniai.

apsireiškimas, kad jis net vadinamas "didžiąja Šiaurės Amerikos liga". Nuo šio priešo nereikia bėgti, bet kovoti su juo, nes jis yra didžioji kliūtis pakeliui į laimę. Reikia mokėti atrasti džiaugsmo kiekvienoje dienoje, paryškinant šviesiąsias prošaistes ir nugalint tamsiąsias dėmes. Sulietuvino E. Senkuvienė.

Lietuvaitės išpūdžiai eskimų žemėje

IRENA GOCEITAITĖ - EHLERS

Baigusi magistro laipsniu Toronto universitetą.
Jos vyras — gydytojas, atlieka praktiką
tolimoje Kanados šiaurėje.

Esu eskimų žemėje, taip toli nuo jūsų. Skirtinga yra čia gamta ir visas gyvenimo būdas nuo civilizuoto Kanados didmiesčio Ontario sostinės Toronto.

Mano diena yra pilna kasdieninių darbų, bet viskas šioje naujoje aplinkoje yra begalo miela ir sava.

Mano kelionė dėka jūsų maldų pavyko kuo geriausiai. Kai autobusas pajudėjo lėktuvo linkui, Paulė rėkė, kiek tik įstengdama. Na, galvojau sau, jei taip bus ligi šiaurės vietovės Churchill'io, tai mano nervai neišlaikys. Autobuse matyt jai buvo perkaršta, nes mes ją "aptizinom" lyg — 40 laipsnių šalčio būtų. Iš autobuso padėjo išlipti vienas ponas, kuriam pavedžiau rūpintis teleskopu. Greitai įlipome į liuksužinį lėktuvą. Ir aš, Paulės riksmo apglušinta, atsisėdau šalia vieno pono. Jis ėmė kosėti ir pagalvoju, kad bus nemaloni kelionė jam ir man. Pamačiau dvi laisvas vietas ir greitai su mergaite jas užėmiau. Mūsų lėktuve tebuvo vien vyras, vykstant prekybos ir kitais reikalais į Kanados sostinę Ottawą. Taip jie rinkosi sau vietas šalia vienas kito, ir kad vieno keleivio trūko, man leido su dukrele naudotis abiejomis vietomis. Mudvi patogiai išsitiesėme ir Paulė, dar lėktuvui nepakilus, saldžiai užmigo. Lėktuvas tepakilo tik 11 val., nes dėl didelio rūko lėktuvo pilotas laukė puragiedrėjimo. Nors per langą nieko negalėjau matyti, bet mano nuotaika buvo kuo geriausia.

Ottawą pasiekėme po pusantrų valandos. Aš su Paulyte pamažu krausčiausi laukan, kai staiga į lėktuvą įėjo vienas ponas ir paklausė, ar aš nebūsianti ta moteris, kuri keliaujanti į Wywisk. "Taip", atsakiau, "į Churchill". "Prašau paskubėti, lėktuvas jūsų jau laukia".

Taip be jokio vargo mudvi atsidūrėme kitame lėktuve, kuris buvo jau prastesnis, bet dar pakenčiamas. Šiame lėktuve keleivių buvo maža, todėl vėl mudvi turėjome daug vietos. Oras nuo Ottawos iki Churchill'io buvo toks giedras, kad joks debesėlis netrukdytų plataus akiračio ir puikių vaizdų.

Pirma vietovė, kur lėktuvas nusileido, buvo Wywisk. Lėktuve mums pranešė, kad ten bus tik —70. Jau čia laikas skyrėsi nuo Toornto laiko — visa valanda vėliau.

Reikėjo pas vieną kariuomenės pareigūną užsiregistruoti. Visame miestelyje vyrauja karinė dvasia, tarytum būtų karo metas. Po to su taksi nuvažiavome į viešbutį. Gavau šiltą kambarį, bet vaikui lovutės negavau, ir vėl turėjau vargo, nes negalėjau nuo jos atsitraukti. Laikas nuo laiko aš ją pririšdavau prie lovos. Ir, kol ji žaisdavo, greitai paruošdavau pieno butelius ir išplaudavau vystyklus. Ten vanduo geltonas kaip tabakas, nes jis surenkamas į dideles metalo statines ir iš tų rezervuarų miestelis gauna vandenį. Paulė po poros dienų ėmė sirguliuoti — viduriuoti, sumažėjo apetitas.

Ketvirtadienio rytą pranešė, kad po dvidešimt minučių lėktuvas skrenda į Rankin Inlet. Džiaugiausi neapsakomai. Oras buvo vėl gražus, ir po savimi galėjau matyti Hudson Bay ledą ir vandens plyšius. Paulė ir vėl visos kelionės metu miegojo. Mus sutiko mano vyras, viena gailėtinga sesuo ir dar keletas žmonių. Pasiėmus stovyklą, pasitiko antra gail. sesuo ir mane nuvedė į mūsų "namą", kuriuo aš ir šiandien džiaugiuosi. Paulė greitai pasitaisė. Lauke saulė taip šviečia, jei ne sniegas, manytumei, kad jau pavasaris. Saulė teka ir leidžiasi dabar normaliai, bet greitai ji nenusileis didesnę dienos dalį.

Eskimai čia daro labai malonų ir jaukų išpūdį. Šie pirmakščiai žemės gyventojai turi tokius gerus ir ramius veidus. O jų vaikai labai mieli tvarinėliai. Aš džiaugiausi, juos pamačiusi sekmadienį, kai mūsų visa šeimaėjo išklausti šv. Mišių. Čia darbuojasi vienas misijonierius prancūzas, kuris kokie 9-ri metai kaip dirba su eskimais ir kalba jų kalba. Eskimai yra labai gabūs žmonės ir šv. Mišių metu gieda liturgines giesmes lotyniškai (ko aš pati ligi šiol neišmokau). Eskimai mane išmokys. Pora giesmių jie gieda ir eskimų kalba. Pirmą sekmadienį visai negalėjau melstis, tik dairiausi aplinkui ir išsižiojus stebėjau.

Eskimų moterys nešioja vaikus (gal iki 2½ metų amžiaus) ant nugaros maišuose. Vieną mačiau taip apsirengusią, kaip jie dėvėjo dar nesunitikę su baltaisiais. Kol baltieji jų gyvenimui neturėjo įtakos, taip nešiojo savo vaikus visos eskimės.

Ji buvo apsivilkusi tiktai kailiu, o josios vaiko galva bebuvo matyti iš krepšio. Vaikas ėmė nerimauti ir eskimė jį ištraukė iš maišo. Ogi žiūriu, kad vaikas visai nuogas ir jam nešalta. Motinos krepšyje vaikas gerokai sušyla, ir kai jį ištraukia laukan, jam pakanka tos šilumos kuriam laikui.

Eskimai turi ir savo liaudies meną, kuris atspindi jų rūbuose. Šių žmonių moralinis gyvenimas remiasi tik vienu principu — išsilaikyti. Silpnieji turi trauktis iš gyvenimo. Jų elgesyje yra daug heroizmo.

Mes buvome pakvietai Tėvą Taradies vakarienei. Jis gali daug įdomių dalykų papasakoti apie eskimus. Eskimai yra labai įdomūs, augštos inteligencijos ir meninių gabumų žmonės. Kasyklose Rankin Inlet gyvena apie 80 baltųjų žmonių ir gal apie 500 eskimų. Tarpe jų yra apie 100 vaikų. Jiems yra dvi mokyklos su trimis mokytojais. Čia dirba irgi trys misijonieriai, vienas jų katalikas. Visi pamokslai pamaldų metu sakomi eskimų ir nė vienas anglų kalba. Kunigai misijonieriai yra labai malonūs vyrai. Vienas būdingiausių dalykų šiai vietovei — tai didelis ramumas ir tyla. Beveik taip, kaip mūsų senovėje, kada mes neturėjome radijo ir televizijos. Čia yra labai gyvas socialinis ir draugijinis gyvenimas. Tris kartus savaitėje yra rodomi filmai. Bet mes esame per daug užsiėmę, kad save vargintume tais dalykais.

Mūsų pavasaris prasideda liepos mėn., vasara rugpjūčio ir ruduo ateina jau su rugsėju. Birželio mėn. sniegas jau pusiau ištirpo. Eskimų sniego nameliukai sugriuvo ir dabar jie gyvena palapinėse. Saulė taip kaip ir nenusileidžia. Dešimtą, dvyliktą ar pirmą valandą nakties yra vienoda "sūtema", kurią galima būtų palyginti su 8 val. vak. Lietuvoje

Eskimė motina ir vaikas savo tautiniuose drabužiuose

vidurvasarį. Apie antrą, trečią valandą ryto saulė vėl ima stipriai šviesti, taip kad mūsų Paulė dažnai galvoja, jog jau vėlyvas rytas ir nori keltis. Langų užtemdymas šiek tiek gelbsti, bet per kraštus vistiek stipri šviesa veržiasi į kambarį.

Aš myliu saulę ir šalyje, kur saulė nenusileidžia, man patinka gyventi. Žinoma, žiemą už šviesią vasarą reikia mokėti tamsa, bet to periodo dar aš nepergyvenau, tad nežinau, kaip patiks.

Birželio mėn. 21 d. saulė mums pranyks iš aki-račio tik 15 minučių. Tą naktį mes žadame neiti miegoti ir stebėti tą gamtos prajovą.

Jau kuris laikas, ledams ištirpus, eskimai sau pasižvejoja žuvies, prasikirtę eketes, bet šiuo metu baltieji dar žuvies nemato. Už poros savačių išlauš ledus ir žuvavimo galimybės bus geresnės. Apskritai imant, žuvies čia nestinga ir yra jos gana daug, vienok, kaip geografs teigia, panaudoti arktinės srities žuvį prekybai ir didelei pramonei negalima, nes tokio gausaus ištekliaus nėra.

NUOSTABIOJI VIENO MĖNESIO VASARA

Po nuostabiai gražių kovo ir balandžio mėnesių praisdėjo taip vadinamas pavasaris. Gegužės ir birželio mėnesį tirpo sniegas ir aš gamtovaizdžiu buvau labai nusivylusi. Žiemos romantiką pakeitė drumzlinas vaizdas. Žinoma, buvo tiek įdomu, kad

buvo galima pradėti atpažinti, kur sausuma, kur ežeras. Žiemos metuėjome tiesiais ruožais, ir nežinojome, ką po kojomis turime. Taip sulaukėme liepos mėnesio, kuris tikrai paliko mielą prisiminimą. Kai sniegas ištirpo pradėjo lišti gėlės, pradžioje mėnesio visai mažutės, paskui vis didesnės ir didesnės.

Liepos 4 d. išėjome pasivaikščioti į laukus, tai buvo tikrai nuostabiai šilta diena. Nuo liepos 4 iki 25 dienos maždaug turėjome vasaros laiką. Buvo galima vaikščioti net be vasarinių apsiaustų. Kambariuose buvo nepaprastai karšta, nes radiatorių visiškai išjungti kaip ir negalima. Visą skirtumą sudaro vėjas. Jei vėjo nėra, tai nepaprastai namuke šilta, o jei vėjas kaip riekiant pučia, tai be radiatorių būtų jau per šalta. Liepos mėnesį salos sausuma pasiekia savo šilčiausią laikotarpį. Bet jūra ir ežerai dar netinka laivams plaukioti. Liepos mėn. pradžioje, kai žydi gėlės, didesnieji ežerai dar gerokai įšalę, kad pakraščiais žmonės žuvauja, o ežero viduriu kiti žmonės keliauja.

Rugpjūčio mėn. gamta vėl pamažu keliauja rudens linkui. Vėjas esti kartais visai šaltas, na, ir uodai kaip ir dingsta. Čia daug kas vasaros malonumų netenka dėl uodų, bet mes šią vasarą, nors ir turėjome nuo uodų gintis, bet nepasakyčiau, kad jų būtų buvę daug daugiau, kaip kad pvz. Kazlų Rūdoje vakarais. Šis mėnuo vienok yra taip vadinamas laivų laikas. Rugpjūtį mūsų Hudson Bay, tiek kiek akimis užmatome, nusikratė ledu ir to mėn. 5 d. atplaukė pirmasis laivas. Jis atvežė daug prekių kasyklos valgyklai, krautuvei, na, ir mums apie 2.700 svarų įvairiausių daržovių, vaisių konservų, muilo milteilų, krakmolo, 18 dėžių konservuoto pieno (48 dėžutės kiekvienoje) ir visokių kitokių smulkmenų. Keletą dienų turėjome daug darbo. Mano vyras dėžes suvilko į virtuvę, nes bijojom, kad lietūs nepermerktų ir nesugadintų produktų. Mudvi su močiute viską sudėliojome gražiai į lentynas ir džiaugėmės, kad esame žiemai gerai pasirengę.

Nors geras įpakavimas ir transportas mums kainavo apie \$150, o prekės apie \$550, vienok visa tai yra pigiau, nei krautuvėje pirkti. Žinoma, didžiausias pliusas yra tas, kad viskas yra namuose ir pūgoms užėjus, Eginhartui nereikės kasdien eiti į krautuvę. Krautuvė yra tik kelios varsnos nuo mūsų namų, bet kai užaina pūgos, tai ir žingsnį žengti yra sunku. Vėjas taip stipriai pučia smulkų sniegą, kad savo paties rankos negali matyti. Moterims be pagalbos eiti visiškai negalima. Atsitinka ir taip, kad sniegas duris užpusto, na, ir kol kiti tave neatkas, tai ir sėdėk namuose. Mudvi su močiute šią gamtos prajovą dar nepergyvenome. Bet netrukus gruodžio ir sausio mėnesiais viską pamatysime.

Dabar jau pradėdame ruoštis žiemai. Aš turiu kailinius, tai esu labai patenkinta. Močiutė man dabar siūva iš storos medžiagos kepurę, kurios priekį užbaigsim lapės kailio ruožu. Kailis būtinai reikalingas, nes šalčio metu, niekas taip nešąla, kaip veidas. Taigi, kailis yra ne tik tam, kad šilumą teiktų, bet kad apsaugotų veidą nuo šalnos ir kad tuo pačiu metu būtų galima pridengti akis siaučiant žiemos šalčiui ir vėjui.

Žiemos šešėliai...

Mes savo naują aplinką esame visi labai patenkinti. Šeštadieniais mudu su vyru einame pasivaikščioti. Prieš porą savaitių ėjome pora mylių ledu ir džiaugėmės gamtos prajovais. Daugelyje vietų storiusias ledas nuo mėnulio traukos (taip vadinamų "tide") sutrūkęs ir yra suformavęs kauburius keletos metrų augštumo. Kai jūra senka, ledas vėl nugrimsta žemyn. Yra plyšių, kuriuos sniegas apneša ir jei naktį eitum, tai galėtum įpulti. Mūsų pasivaikščiavimo metu du kartu teko matyti taip vadinamų "snow bird", tai maždaug žvirblio didumo baltas paukštelis. Jis pasirodė tikrai paskutiniu laiku. Tai mums yra pirmas "pavasario" ženklas.

Nors ryte temperatūra yra -7° , bet apie pietus pakyla iki $+40$ ar $+60^{\circ}$ F. Saulė tirpdo sniegą po truputį ir jau matosi kur-nekur kauburiai su samanomis ir praėjusių metų smilgomis. Žinoma, kol visai sniegas ištirps, pas jus Toronte bus vasara įpusėjusi. Aš turiu pasakyti, kad bent iki šiol sniegas man dar visai neįkyrėjo. Susidaro savotiška nuotaika: žmogus džiaugiesi pavasariu ir sniegas tam džiaugsmui visai neklaido.

Saulė teka 3 val. ryto ir leidžiasi 9 val. vakaro. Dienos yra labai giedrios (oro atžvilgiu nemainyčiau su Torontu). Žinoma, vietiniai žmonės sako,

kad šiais metais oras yra žymiai šiltesnis, nei kad paprastai esti, tuo pačiu laukiam ir ankstyvos vasaros. Dukrelę galiu kasdien į orą išvežti.

Turim tarnaitę! Tiksliau išsireiškus — turim vieną eskimę mergaitę, maždaug 17-18 metų amžiaus, kuri ateina tris kartus savaitėje keturioms valandoms ir mums pagelbsti: skalbia baltinius, lygina, o penktadieniais išvalo ir išplauna kambarius. Labai stebėtina, kaip greitai ji orientuojasi ir prisitaiko prie mūsų darbo būdų. Iš viso, kiek man teko pastebėti, eskimai yra labai subtilūs žmonės. Iš baltųjų šioje vietovėje yra tik pora žmonių, kurie giliau pažįsta eskimų gyvenimą, tai T. Taradies ir Mr. Murdock. Pirmasis yra prancūzų vienuolis-misijonierius, kuris jau 9 metai dirba su eskimais kaip misijonierius. Jis pats sako, kad jam čia — Rankin Inlet — nepatinka, nes esą perdaug liuksuso. Jis priartino savo misijonieriaus gyvenimą prie tų sąlygų, kuriose gyvena eskimai. Miegoti taip vadinamame *ilgoo* (sniego namelyje, kuriame nesikūrena jokia kita ugnis, kaip tik ruonio taukų lempa) ir valgyti sušalusią žuvį bei žvėrieną. Jis papasakojo mums, kaip jis atostogų parvažiavo namo į Prancūziją, tai jam pradėjo skilvį skaudėti. Jo motina jam visko siūliusi valgyti, o jis teturėjęs vieną troškimą — užkąsti žalios sušalu-

sios žuvies. Jo tėvas nupirkęs jam žuvį, ir jo skilvis įtampa tuoj atsileido. Tėvas Taradies kalba eskimiskai ir net žino jų keturias tarmes.

Kitas kunigas, kuris su mūsikiu mus atlankė Velykų metu, yra eskimų kalbos didelis žinovas. Jis sako, kad ši kalba yra taip graži ir nuostabi, anot jo, "dieviška rojaus kalba".

Imant paprastą vidurkį vienas eskimas turi taip gausų žodyną, kaip Šekspyras. Pvz. sniegui pavadinti jie turi begalės žodžių. Kiekvienas sniego susiformavimas turi atskirą žodį.

Eskimų moralė irgi įdomi, pvz., jie visai nepažįsta vagystės. Yra čia dvi krautuvės (viena baltiesiems ir eskimams, antra tik eskimams). Jie krautuvėje būriais stovinėja ir, jei juos ir vienus palieka, jie nepašins jokio daiktelio. Kol baltasis žmogus nebuvo išspraudęs į jų tarpą (tik prekybininkai ir misijonieriai jiems tebuvo pažįstami), tuo laiku jie gyveno tikrai komunistišką gyvenimą idealiąja prasme.

Jų maitinimosi problema buvusi visuomet sunki – 10 žmonių grupė gali suvalgyti taip vadinamą *kariboo*, maždaug 150 svarų gyvulį, per pusę valandos. Ir jei pakeleivis tuo metu užklysta, jis, nei nesiklausęs, valgo kaip savo, nes taip yra įprasta. Tėvas Taradies sako, kad iš karto jis nesuspėdavęs su jais kartu valgyti. Jie ryja beveik nesukramtę. Jie gali suvalgyti labai daug, po to jie visą savaitę nič nieko nevalgo, tai jiems yra visai normalu. Visa buitis buvo paremta vien fizinio išsilaikymo principu. Silpnieji vienu ar kitu būdu turi trauktis iš gyvenimo. Silpnieji vaikai anksčiau ar vėliau išmirdavo. Seni žmonės pasitraukia iš gyvenimo kitu būdu. Pvz., senesnio amžiaus moters pagrindinis užsiėmimas yra kailius kramtyti (tokiu būdu yra išdirbami kailiai), kai pajunta, kad ji daugiau nebepajėgia savo darbo atlikti, padaro kitų labai savižudybę šiuo būdu.

Vėjuotą ir audringą naktį ji išeina iš namų ir eina, eina į sniego audros nežinomybę, kol jėgos išsenka ir visiškai pavargsta. Tada atsėdusi ant sniego užsnūsta, sušąla ir miršta.

Ši savižudybė, kaip matome, turi daug heroinės dvasios ir sau pasipirties semia iš eskimų religinių įsitikinimų. Pvz., jie sako, kad vienintelė ir geriausia vieta po mirties esanti mėnulis. Tenai yra *kariboo* (labiausiai branginamas eskimų gyvulys) begalės, kailių ir mėsos iki valiai. Tačiau ant mėnulio gyvena sielos tikrai šių žmonių: medžiotojų, kurie bemedžiodami žuvo, senų žmonių, kurie išėjo taip vaidnamai

"ilgai kelionei" ir moterų, kurios begimdymamos mirė. Tiktai šių sielos tegalinčios pasiekti mėnulio dausas.

Dabar su krikščionybės įvedimu šios pažiūros nyksta. Iš viso valstybei pradėjus rūpintis eskimais, jų visas gyvenimo charakteris kinta ir, deja, ne gerojan pusėn. Valdžios pastangomis jie yra surenkami į mažus centrus. Dauguma jų laikoma be darbo (senesnieji ilgisi seno gyvenimo būdo). Vaikai auga ne tėvų dvasioje, bet baltųjų, kurie juos maitina pigiomis filmomis, coca-cola ir šokoladu. Bet nereikia manyti, kad jie šiose naujose aplinkybėse turi maisto perteklių. Visai ne, dauguma iš jų sako, kad jų vietintelis ilgesys yra prisivalgyti daug mėsos, bet jie gaunamą šeimos paramą labai neprotingai sunaudoja, nes jie visai nepažįsta pinigų vertės, nei jiems yra aišku šis principas, kad reikia taupyti ir pasilikti rytojais dienai. Anksčiau jie suvalgydavę viską, ką medžiotojai parnešdavę ir miegodavę be rūpesčių iki kitos medžioklės. Tai buvo jų – tų laimingų žmonių tokia mąstysena.

Tėvas Taradies sako, kad anksčiau jie buvę daug laimingesni, nes neturėję jokių rūpesčių. Žinoma, yra dalis, kuri palyginus labai protingai gyvena, bet tai mažuma. Tie, kurie nebeturi darbo kasykloje, yra valdžios maitinami natūra: jie gauna miltų, arbatos, mėsos ir dar šio bei to.

Jų gyvenami namukai, kuriuos valdžia jiems čia pastatė, yra labai skurdūs, bet gal vis šiltesni, nei jų senoviniai *ilgoo*. Aš buvau kartą su savo vyru užėjus į vieną jų pirkelę ir susidariau jų gyvenimo vaizdą. Paprastai baltiesiems yra griežtai draudžiama eskimų kaimeiluose lankytis, nes yra buvę atsitikimų, kad baltieji ten nekaip pasielgę. Gydytojui tačiau galima ten lankytis, o prie šalies ir man tenka ši bei tą pamatyti. Su Eginhartu mes aplankėme vieną senuką, kuris buvo išėjęs žuvauti ir saulė jam vieną akį išdegino. Saulės ultravioletiniai spinduliai čia yra labai pavojingi, todėl mes visą laiką nešiojame saulės akinus. Jei akių neapsaugoji, tai tų spindulių veikimo negali pajusti iki tol, kai jau yra pervėlu.

Aš džiaugiuosi, kad mano Eginhartas eskimus mėgsta ir jų sveikata nuoširdžiai rūpinasi. Jie irgi tai jaučia ir su didelėmis ir mažomis bėdomis lekia vis į "Camp" ligoninę. Anksčiau buvęs vienas gydytojas nesulaukęs nė vieno eskimo. Prieš tai buvęs dar vienas gydytojas, kuris mokėjęs eskimų kalbą, irgi turėjęs jų pasitikėjimą ir jį mėgdavę.

S N I E G A S...

DANUTĖ BRAZYTĖ

Paskutinis skambutis atveria klasių duris ir į mokyklos kiemą palieja klegančių vaikų upę. Jie stumdosi, šūkauja, grobsto nuogomis rankomis šviežią sniegą, nardo baltame popietyje tarytum jaunų gaigalų pulkas. Kartu su kitais išsprunka laukan ir Jonukas, nespėjęs net šviesią galvą kepure prisidengti. Jo širdyje taip šviesu, iškilminga, šventiška, kad vietoje nustovėti neįstengia. Linksmi balsai plinta į šalutines gatves. Kai ku-

rie, rūpestingų motinų raginami, dingsta apsnigtuose automobiliuose. Jonukui namai netoli, be to, šiandien kelionę pėsčiomis jis nekeistų net į pasivažinėjimą raudonąja ugniagesių mašina. Na, nebent visos sirenos kauktų. Jis klampoja augštai keldamas kojas ir rūpestingai statydamas jas į patį giliausią sniegą.

— Jonuk, Jonuk, palūkėk! — pasiveja laibas, uždusęs balselis.

Vaikas susigūžia neatsissukdamas, o šventiška nuotaika nudrimba į pusnyną. Milda — riestanosiukė, baltaplaukė kaimynė, tai pats sunkiausias jo kryželis. Tiesa, ne taip seniai jiedu kapstėsi toje pačioje smėlio dėžėje, rovė vienas kitam plaukus, dalinosi žaislais, tačiau Milda neįstengia suprasti, jog aną draugystę jis išaugo lyg pernykščius batus.

— Manęs atvažiavo mama, — aiškina prisivijusi mergaitė. — Eikš, ir tave pavėžins, nereikės bristi per sniegą.

— Man patinka bristi! — atkerta berniukas atkišdamas apatinę lūpą, bet prisimindamas griežtas mandagumo pamokas namie, nenoromis prideda:

— Padėkok savo mamai, aš mieliau pareisiu.

Mildos akys žvelgia priekaištu. Ji dar norėtų kažką sakyti, bet Jonukas apsisuka ir nueina.

Jis žengia neskubėdamas, pravira burna gaudydamas snaiges, rankove perbraukdamas raudonojančią nosį. Sniegas toks baltas, toks purus, lyg pudrinis cukrus ant uogienės, vaikas vos gali susilaikyti neįkišęs burnon vieną kitą gniūžtę.

— Mama draudžia sniegą valgyti, — kartoja ir kartoja tarsi bijodamas pamiršti.

Tačiau mama nieko neminėjo apie ledą. O čia pat nuo stogo karo tokios skaidrios, storulės ledo žvakės. Jonukas neišveria. Pasidėjęs knygas pusnyne, suspaudžia sniego saują ir meta augštin. Bet žvakės laikosi tvirtai. Tada jis nusimauja pirštines, šiltuose delnuose patirpina gniūžtę, sulipdo į kietą ledo kamuolį ir visa jėga sviedžia į žvakes pastogėje. Staiga sučerskia stiklas, o lange atsiveria didžiulis plyšys. Vaikas valandėlę stovi lyg prišalęs, laukdamas iš vidaus pasirodant rūstaus veido. Tačiau pro vėpsančią skylę neišlenda nei vienas piktas žodis, namo durys lieka uždarytos.

— Niekas namatė! — sutvarksi šilta mintis berniuko krūtinėje. Jis pačiumpa knygas ir pasileidžia bėgti namo.

— Ilgai užtrukai, — sako mama skubėdama nuimti peršlapusius viršutinius drabužius. — Visi jau prie stalo sėdi.

Jonukas nesiteisina, jis nori kuo greičiau ištrūkti iš rūpestingųjų rankų.

— Kur kita tavo pirštinė? — motina apgraibo švarkelio kišenes, patikrina knygų ryšulį.

Vaikas nulenkia galvą.

— Tu tik vienas galėtum išlaikyti pirštinių mezgyklą, — priekaištuoja motina, bet jos akys tebesišypso.

— Iš tikrųjų, mama! — įsiterpia šešiolikmetė sesuo. Ji jau moka vartoti lūpų dažus ir į suaugusius žiūri su pašaipiu nekantrumu. — Jeigu jis būtų mano...

— Bet jis ne tavo, — pastebi tėvas. — O tu spausk rankų plautis, pietūs visai atšals, — pastūmėja tas pats balsas Jonuką.

Jis prisileidžia pilną praustuvę šilto vandens,

galais pirštų pavilgo pačius delnų vidurius ir vėl nusausinęs juos į kelnų šonus, grįžta prie stalo. Kalba per pietus sukasi apie kasdieninius reikalus.

— Daug nuostolių žmonėms pridaro šitoks oras, — girdi jis mamos balsą.

— Nedaugiau kaip mūsų Jonas, — sesers žodžiai sulaiko berniuko šaukštą. Jis atsargiai apžvelgia namiškius. Tačiau valgančiųjų veiduose tik geraširdiškos šypsenos.

— Vien tik apskaičiavus pamestas pirštines, kiek kapitalo susidarytų!

— Pirštines! — vaiko apetitas staiga dingsta. Greičiausia jo margoji pirštinaitė liko po išmuštuju langu. Ras savininkas, pašauks policiją, o tie juk viską moka susekti.

— Valgyk, Jonuk, — paragina tėvas, tačiau berniukui pietūs nebeįdomu. Laki vaizduotė tempia jį pro rūščių policininkų eiles į tamsų kalėjimą.

— Ar kalėjime vaidenasi? — nejučiomis išsprūsta klausimas.

— Na, iš kur tau į galvą tokia mintis? — nusistebi mama.

— Valgyk pietus, — jau griežčiau primena tėtis.

Jonukas tetrokšta kuo greičiau palikti valgančiuosius, ir pasprukti į savo kambarėlį. O tuo tarpu motina atvelka didžiulį, šokoladu varvantį tortą. Dalins, valgys, dar užtruks koks pusvalandis. Jis ilgiau nelaukia. Šakute pasmeigęs nemažą bulvę, atsargiai nutaiko ir teškia į lėkštę.

— Marš į savo kambarį! — nejuokais sugriauzdžia tėvas. — Jei nemoki žmoniškai valgyti, visai nereikia.

Jonukas net neatsisukęs dingsta valgomojo duryse.

Užlipęs į savo kambarėlį atsiremia kakta į šaltą langą. Tebesninga. Smulkiai, įkyriai, nedraugiškai. Visas žavesys baltąja diena sudužo kartu su išmuštu langu.

Apačioje melodingai nuaidi durų skambutis, pasipila balsai. Berniukas susitraukia kampe. Jau atėjo! Tačiau niekas nelipa laiptais, neatplėšia kambaryuko durų. Salione murma televizija, sekančiame kambaryje praplyšta prislopintas kikenimas.

— Jonuk, užkandos atnešiau, — tarpduryje išdygsta mama su stikline pieno ir, nepavydžia ranka atrėžto, torto gabalu. Vaiko akys nučiuožia šokoladiniu aptepimu.

— Nenoriu!

— Gal nesveikuoji? — motinos žodžiuose neslepiamas rūpestis. Pastačiusi atneštuosius daiktus ant stalelio, vėsiu delnu pridengia sūnaus kaktą.

— Galva nekaršta, — sako pati sau. — Gal tu rūgsti, kad tėtis nuo stalo nuvarė? — staiga nusijuokia ji.

Vaikas papurto galvą. O jeigu jis pultų į užjančiantį mamos glėbį, išverktų visas savo bėdas,

SOFIJA KASPERAVIČIŪTĖ š.m. rudenį laimėjo Kanados stalo teniso meistrės vardą taip brangų visiems Kanados lietuviams. Sis neeilinis turnyras yra pravedamas tik vieną kartą metuose Kanados tautinės parodos metu.

Sofija gimusi Rokišky, sportu pradėjo domėtis tremtyje, lankydama Sellingenstadto gimnaziją. Atvykusi į Kanadą, 1952 m. įstojo į "Vyčio" sporto klubą, pradėjo rimtai treniruotis ir skinti laurus. Jau tais pat metais laimi Kanados lietuvių meistrystę, kurią ir šiandien tebeturi. Nuo 1955 m. Sofija pradeda pasirodyti kanadiečių tarpe, žaisdama centrinės Kanados B grupėje. 1956 m. pirmą kartą laimi Š. Amerikos meistrystės vardą. Nuo to laiko ji daugiau nebelineka II-ji, šią meistrystę pakartoja kiekvienais metais ir štai 1959 m., iš daugelio kandidatų Sofija iškovoja Kanados meistrės vardą finale, nugalėdama montrealietę Schmidek. Už dviejų savaičių prarastame turnyre St. Catharines, Sofija pakartotinai laimi prieš tą pačią finalistę, pralaimėdama tik Amerikos meistei L. Nurenberger.

Be stalo teniso, Sofija aktyviai žaidžia krepšinį, tinklinį ir daylvauja lengvojoje atletikoje, 1956 m. Š. Amerikos Žaidynėse pasiekia jieties metime rekordą.

Be sportinės veiklos Sofija rasdavo laiko ir visuomeniniam darbui, šokdama tautinius šokius, vaidindama dramos būrelyje ir būdama jūrų sakute.

Džiaugiamės ir didžiuojamės, kad lietuvaitė garsina Lietuvos vardą svetimtausių tarpe ir skatina kitas pasekti jos pėdomis. Tikimės, kad šis trečias Kandos meisterio vardo liamėjimas nebus paskutinis vytičiams, o Sofija ir toliau skins laurus garsindama lietuvių moterų vardą.

—Vytiėtė.

atsiprašytų. Juk nelaimė įvyko visai netyčia. Tačiau tada turėtų prisipažinti, jog norėjo čiulpti ledo žvakes.

— Tegul geriau mano, kad sergu, — pagaliau nutaria, — gal rytoj nelieps mokyklon eiti. Namie vis saugiau.

— Na, gerai, — taria moteris, paliksiu, gal suvalgysi.

— Nevalgysiu, — suvapa jis rydamas ašaras. Ji susirenka skanėsius ir išeina.

Niekas daugiau nekreipia į jį dėmesio. Niekas neklausinėja, nematuoja karščio, nesiūlo užmigti. Jonukui darosi nuobodu. Jis nepratęs taip ilgai vienoj vietoj sėdėti. Atsargiausiai praveria duris, apsidairo ir, nučiuožęs laiptų atrama žemyn, įkiša galvą virtuvėn.

Mama baigia plauti indus. Jis palaukia iki paimama šluostyti paskutinė lėkštė, tada išoka vidun.

— Atėjau padėti.

— Ačiū. Tik aš jau pabaigiau.

— O! — vaikas stengiasi kiek galima daugiau nusiminimo į balsą išpausti. — Gal rytoj...

— Gal rytoj... — sutinka motina ir galva parodo ant stalo stovintį pieną su pyragu.

Šį kartą Jonukui dukart sakyti nereikia. Ir tik rūpestingai šaukšteliu išgrandęs lėkštę, vėl prisimena išdaužtą langą.

— Matai, bado streikas pasibaigė, — šypsosi virtuvėn užklydęs tėtis.

— Aš labai atsiprašau, kad per pietus buvau išdykęs, — vos girdimai sumurma vaikas.

— Jonuk, — tėtis prisitraukia jį visai arti ir paėmęs už pečių žiūri į veidą. — Gal kas nors nemalonaus mokykloj nutiko? Nebijok pasisakyti.

Berniukas susitraukia, bet pakrato galvą.

— Tiek to, — numoja ranka tėvas, — jei neturi pamokų, gali pusvalandį į televiziją papskotsoti.

— Aš mieliau eisiu gulti, — sako tyliai, — jaučiuosi pavargęs.

Motina nusišluosto rankas, palydi Jonuką, padeda nusirengti ir stipriai apklosčiusi, bučiuoja į kaktą.

Vaikas užsisuka į sieną. Jam darosi beveik ramu. Jeigu iki šiol niekas neatėjo jo jieskoti, gal ir neras kaltininko. Lauke ūbauja vėjas, smulkaus sniego sūkuriais atakuoja langą. Kad nebūtų stiklo, per naktį augščiausias pusnis kambaryje suverstų. Ūmai berniukas atsisėda lovoje. Gal tie žmonės neturi už ką naujo lango įsistatyti, gal jų maži vaikučiai turės šalti, gaus slogą. Ant apkloto nuvarva pora ašarų, o netrukus vaikas pravirksta balsu.

Kambarį tuoj nuplieskia šviesa. Mama glosto plaukus, murma raminančius žodžius.

— Žinai, Jonuk, Dievulis visiems davė mamas ir dėl to, kad jos labai moka klausytis, vaikai gali visus savo rūpesčius į jų ausis sukišti.

Berniukas šniuksi nosimi ir nekalba.

Truputis atsiminimų apie Lietuvos Valstybinę Operą

E. KARDELIENĖ

“Moters” redakcijai paprašius, rašau atsiminimų apie Lietuvos Valstybinę Operą, kurioje man teko dirbti 14 metų. Jau 14 metų praėjo ir nuo tos tragiškos dienos, kai 1944 metų rudenį su ja išsiskirta. O rodos visai neseniai buvo tas 1930 metų ruduo, kai baigusi Konservatoriją, iškart gavau du pakvietimus dirbti — vieną į Šv. Kazimiero Draugijos Mokytojų Seminariją būti muzikos mokytoja, ir kitą į Valstybinę Operą. Galėjau pasirinkti, kuriuo keliu pasukti savo gyvenimo eigą. Pasirinkau Operą, nors nujaučiau, kad tai bus sunkus ir neramus kelias. Susijaudinusi įžengiau į Direktoriaus A. Olekos-Žilinsko kabinetą su kolege A. Dičiūte-Trečiokiene. Tą rudenį be mudviejų į Operą buvo priimti K. Orantas ir V. Ivanauskas, kurių deja jau nėra gyvųjų tarpe.

14 metų prabėgo, kaip sapnas, kaip viena diena. Dirbdami Operoje nei nenujautėme, kad

— Jei būtum vėl mažutis, pasekčiau pasaką, kad greičiau užmigtum, — motinos žodžiuose nuaidi skundas. — Kaip aš dabar galiu tau padėti, kad pats neleidi?

— Kad aš baisiai negeras, mamule!

— Nesąmone, sūnau. Pailsėk, žinai, jog rytais taip sunku keltis, — ji vėl apklostos, apglamžo. — Jei nori, paliksiu mažąją šviesą.

— Mama, mama! — berniukas nuverčia antklodę ir basomis kojomis vejasi beišeinančią motiną. — Aš tik vieną mažytę ledo žvakutę paragauti norėjau, mečiau kietu sniegu ir išmušiau žmonių langą, dabar jų vaikai sušals, apsirgs, — visą savo bėdą išpylė vienu atsikvėpimu.

— Mes žinojome, — ramiai tarė motina. — Mildos mama skambino.

— Kodėl man nieko nesakėt, nebarėt? — nustebimas bematant išdžioviną vaiko ašaras.

— Laukėme, kad pats pasisakytum, supras-tum padaręs artimui žalą, norėtum atsilyginti, — motina kalba labai švelniai rinkdama žodžius. — Kai buvai mažas, užteko tau pasakyti, ką dar-ryti ir ką ne, pameni? — ji palaukia iki Jonukas palinguoja galva. — Tėtis ir aš negalėsime tave perspėdinėti visą gyvenimą, turėsi pats rasti skirtumą tarp gėrio ir blogio, susiprasti, kaip ga-lima elgtis, kas neleistina. Kas žino, gal šis lan-gas bus pirmoji tavo pamoka. — Motina dar ilgai aiškina, ramina, iki visa Jonuko baimė dingsta, iki nerimą pakeičia nuovargis, o visas pasaulis vėl atgauna ryškiąsias spalvas, kurias kaltė bu-vo pavertusi pilkuma.

— Gražiai sninga, — ištaria jis, spausdamasis šiltame mamos glėbyje.

ateis tokia rūsti diena, kada reiks skirtis su teat-ru ir mieliais bendradarbiais, su kuriais drauge dirbome, kūrėme, kentėjome, džiaugėmės ir buvome laimingi.

Prieš ateinant į Operą, teko mokytis Konser-vatorijoje 7 su puse metų. Konservatorijoje aš ruošiausi būti dainininke ir mokytoja, todėl stu-dijavau ne tik dainavimą ir fortepioną, bet ir visus teoretinius dalykus, kaip muzikos teoriją bei kompozicijos dalykai — harmonija, kontra-punktas, fuga, instrumentacija ir kt. Be to, bai-giau operos klasę, kurioje buvo dėstoma: muzi-kinis rolių mokymasis, plastika, šokis, psicholo-gija, estetika, vaidyba ir kt. Šiuos dalykus dėstė didelis būrys specialistų: V. Grigaitienė, Žadei-ka, Bendorius, Gruodis, Sutkus, P. Oleka, D. Olekienė, Viekovas, Pavlovskis, Sruoga, Rugie-nius, A. Kačanauskas ir kt. Nežiūrint tokio pa-siruošimo, atėjęs į Operą jautiesi labai mažai žinąs ir esąs visai mažas... Taip praeina keli metai, kol pripranti ir įeini į darbą. Klupdamas ir karčią ašarą rydamas, dar daug ko išmoksti, daug patiri ir pradedi scenoje jaustis sąmoningu ir mokačiu orientuotis. O vis dėlto artisto gy-venimas yra nervų gyvenimas, nors ir kažin kaip būtum patyręs. Todėl prieš kiekvieną spek-taklį artistai nerimauja. Prieš išeidami į sceną žegnojasi, meldžiasi. Man ir dabar stovi atminty vaizdas, kai režisoriaus padėjėjui p. Stumbrui tvarkant įžanginį op. “Romeo ir Julija” paveiks-lą, labai neramus buvo Kipras Petrauskas — kosėjo, blaškėsi... Mane, šalia jo sėdinčią, tas labai veikė.

— Jeigu Jūs, p. Kiprai, tiek patyręs ir tiek kartų dainavęs Romeo, taip nervinatės, tai kaip gi jaustis man, pirmą kartą dainuojančiai Ju-lijai? — sakiau aš žinodama, kad Kipras Petra-pily Marijos teatre buvo laikomas geriausiu Romeo.

— O Jūs nesinervinkite, — susirūpino Kip-ras. — Jūs jauna artistė. Jeigu Jums nepasisek-tų kas, tai publika sakys: “Ji jauna, ji kitą kartą geriau padainuos”, o apie mane sakys: “O, Kip-ras jau blogai pradeda dainuoti...”

Taigi, vienas nervinasi, kad jaunas, kitas bi-jodamas nesėkmės, ir taip vis yra priežasčių, dėl kurių artistai nervinasi. Su Kipru aš daina-vau beveik visas didžiąsias operų partijas, pra-dedant Traviata ir baigiant Lakme, apie 20 ope-rų. Su Kipru būdavo lengva ir malonu dainuoti, nes jis dainuodavo su dideliu užsidegimu, giliu jausmu o tas padėdavo ir kitiems artistams kilti.

Kai pradėjau apie nervinimąsi, noriu prisi-

minti vieną atsitikimą su garsiuoju F. Šaliapinu, kuris savo artistinių dienų saulėlydyje buvo atvykęs į Kauną ir dalyvavo Lietuvos operoje — Fauste dainavo Mefisto. Prieš spektaklį jis užkulisuose vaikščiojo, kaip liūtas narve. Viena solisčių, matydama jo tokį didelį nervinimąsi, jam ir sako:

Ar gi Jūs prieš išeidamas į sceną dar jaudinatės? Aš jau seniai nesijaudinu...

— Tai reiškia — Jūs bloga artistė, ir nėra ko tuo Jums girtis, — atkirto Šaliapinas.

Spektaklis artistui kainoja sveikatos, kad po jo norisi tikrai ilsėtis, ypač po didelės rolės.

Per 14 metų susidarė daug atsiminimų apie dirigentus, režisierius, baletmeisterius ir, žinoma, kolegas artistus. Turiu gražių prisiminimų ir apie pagalbinį personalą, kurio vienas teatru atsidėjęs asmuo, p. Venclavičienė drauge vargusi ir Tremties Operoje, siūdama Sevilijos Kirpėjui kostiumus, dabar sunkiai serga Čikagoje.

Turiu prisipažinti, kad atėjęs iš Konservatorijos į teatrą, jautiesi mažas ir silpnas. Visi tave, tokį, rodos, mokyta, moko ir “muštravoja” — ir režisierius, kuris tave moko vaidinti - kurti vaidmenis, ir net baletmeisteris, kuris pagal rolės savybes, kaip pav. Hofmano pasakose Lėlė, tave moko šokti, ir pagaliau dirigentas, kuriam tenka vesti visas spektaklis. Ir kiekvienas reikalauja ir spaudžia.

Man teko dainuoti su J. Tallat-Kelpša, M. Bukša ir jo mokiniu, jauniausiu dirigentu — V. Marijošium, o taip gi su dirigentais gastrolie-riais. Visi jie solistus gerokai prikankindavo, reikalavimais, repeticijų metu. Vieną operą tek-davo ruošti 3-4 mėnesius ir ilgiau. Daugiausia repeticijų metu išreikalaudavo V. Marijošius, ir su juo gera būdavo dainuoti spektaklio metu, nes jis solistui stengdavosi visokeriopai padėti. Jis taip derindavo operos visumą, kad solistas, kur tikrai reikėjo, galėjo pareikšti visą savo ar-tistinį sugebėjimą ir balso savybes, kiek galima efektingiau ir iškiliau. Kitoks buvo senukas M. Bukša. Jis ką reikalavęs repeticijose, būtinai to reikalavo ir spektaklio metu, o jeigu solistas ar nepataikydavo, ar, turėdamas savo supratimą, padainuodavo kitaip negu jis reikalavo, tai jis “be pardonų” čia pat, vykstant spektakliui, ap-rėkdavo: “Ei, kaip tu čia?...” J. Tallat-Kelpša mėgdavo, kad po spektaklio prie jo prieitum su klavyru. Jis parodydavo, kokias operos vietas turėtum dar peržiūrėti, nors jos jau šimtą kartų buvo peržiūrėtos. Jis nebuvo pikčiurna, bet pro-gos nepraleisdavo “įgnybti”.

Iš režisierių man teko dirbti su buv. Peter-burgo Marij. Operos baritonu Pavlovskiu, su A. Oleka-Žilinsku ir su mano mokytoju Operos klasėje Petru Oleka. Ir režisieriai iš solistų daug reikalaudavo. Pav. nors man mokantis Konser-vatorijoje P. Oleka statydavo penketukus ir, atrodo, mane mėgdavo kaip mokinę, bet kai at-

Skulpt. Elena Docienė — Sol. E. Kardelienės biustas

ėjau į Operą, tai gerokai “pašokdindavo” ir kelis kartus viešai “aprėkė”. O kai puiki būdingųjų šokių šokėja ir mano mokytoja D. Olekienė ma-ne užstodavo, tai p. Oleka jai atsakydavo: “Nie-ko. Geresnė bus artistė kai pakentės, ir tegul perdaug neįsivaizduoja. Tegul pasimoko teat-re gyventi...” Reikia pripažinti, kad jo žodžiai buvo teisingi. Tur būt niekas iš menininkų taip nepasinešęs į augštybes, kaip solistai. Vos vos mokėdamas prasižioti, dainininkas jaučiasi di-džiausiu solistu. P. Olekai aš esu dėkinga, kad jis man davė realybės supratimą ir paskatino savikritiką.

Žinoma, darbas darbu. Bet turėdavome ir šviesių valandų, kurios atpirkdavo visus nema-lonumus. Galų gale opera būdavo paruošta ir eidavo spektakliai, kuriuose susilaukdavome gražaus įvertinimo ir publikos simpatijų — bū-davo gėlių ir šilto priėmimo, kuris sutirpydavo visus nemalonumų ledus. Todėl ir šiandien gal-voju: jeigu taip būtų galima pradėti gyvenimas iš pačios jaunystės, — nieku kitu nenorėčiau būti kaip tikrai operos soliste ir dainuoti Lietu-vos Operoje, nors ir reiktų vėl iš naujo nueiti sunkų, kančiomis ir abejonėmis nusėtą artistės kelią.

Šeima ir vaikas

"EGLUTĖS" DEŠIMTMEČI MININT

Mūsų tautos istorija atžymėta didžia kancija. Šimtmečių raidoje lyg raudonas siūlas vingiuojasi kovos ir begalinis ryžtas ginti savąją žemę, saugoti jos egzistenciją ir kultūrą. Mūsų brolių kraujas buvo gausiai liejamas praeityje, bet niekada jis nebuvo taip barbariškai čiulpiamas kaip dabar. Raudonasis slibinas triumfuojančių šauksmų tvirtina, kad prikryžiuotųjų tautų gyvybė: išseko, jog jau nebekvėpuoja.

Bet budinti Dievo Apvaizda byloja, kad dar ne visa žuvę. Už gimtosios žemės ribų, svetimų vėjų nublokštos lietuviškos seklos leidžia daigelius.

Prieš dešimtį metų Amerikos žemyne išdygo lietuviška "Eglutė" mūsų maziems. Jos diegėjas gerb. prelatas P. Juras, Lietuvių Kultūros Instituto pirmininkas. LK Institutas kreipėsi į NP Sv. Mergelės Marijos seserų vedamą spaustuotę, prašydamas talkos šio laikraščio leidimui. Per visą dešimtmetį laikraščio leidimu rūpinosi LK Institutas ir NP Marijos seserys.

Dešimtmečio proga sveikinant "Eglutę" ir jos leidėjus neužtenka palinkėti sėkmės, bet reikėtų mums visiems pridėti ranką prie darbo, kad šis laikraštėlis lankytojų visas lietuviškas šeimas, kurių pastogėje kryštauja maziėji.

Laikraštėlis skirtas ne tik padėti vaikučiams pažinti savo kalbą, tautos praeitį, bet ypatingai kviečiami patys pasireikšti su savo kūryba. Būtų gražu, jei pirmieji jos skaitytojai parašytų savo ispūdžius ir tą dvasinį turta, gautą iš "Eglutės" per praėjusį dešimtmetį.

Mūsų jaunimas, veikiamas nedėkingos aplinkos, darosi vis mažiau lietuviškas. Iš daugelio tėvų pasitaiko nusiskundimų, kad jų vaikai tarp savęs kalbasi tik angliškai, jau ir į tėvus bando kreiptis svetima kalba, tėvai susirūpinę, įsieko priemonių gelbėti vaikus nuo nutautėjimo. Paklausus ar vaikai lietuviškai skaito, ar bandote kartu su vaikais paskaityti ką lengvo, jiems suprantamo, kad ir "Eglutę" — atsako, kad "Eglutė" keturi doleriai metams mums "perbrangu".

Toks pasiteisinimas parodo, kad mes permaža dedame pastangų apsaugoti vaikus nuo nutautėjimo. Ne norime paukoti dolerį kitą, kad duoti jiems pozityvių priemonių ugdyti juose tą brangią vertybę. Mažas vaikelis skaitys tai, ką jam paduos, patars ir paaiškins motina.

Kaip anais rusifikacijos laikais moteris-motina išsaugojo tautos gyvybę, nešiodama ją savo širdyje, kartu su fizine gyvybe perdavė savo kūdikiams, taip ir šiandien mūsų tautos gyvastingumas ir jos ateitis sudėta į motinos arnkas.

"Eglutės" dešimtmečio proga turime konkretų uždavinį — praplėsti jos tiražą, tai būtų gražus įnašas į lietuviškos kultūros išdą, lašelis svjų atgaivinti tautos kūną.

"Eglutės" tiražas 1.200. Amerikoje

ji pasiekia 758 šeimas, Kanadoje 175, dar Australija ir Pietų Amerika, vienas į Suvalkų trikampį. Ši jaunutė skaitytoja už "Eglutės" skaitymą buvo nubasta namų areštu ir atimta teisė toliau gauti "Eglutę", nes tuo ji skleidžianti "prieškomunistinę propagandą". Ta mažoji didvyrė negali net pasiguosti savo nedalia ir neteisinga bausme. O kaip su mūsų mažaisiais, gyvenančiais laisvame pasaulyje, kas juos areštuoja už "Eglutės" skaitymą? Kodėl jos tiražas tik dvylika šimtų? Pagalvokime.

Be to, reiktų prisiminti, kad yra apie 150 vaikučių, gyvenančių Europoje, kurie mielai skaitytų "Eglutę", bet neįstengia už ją atsilyginti. "Eglutės" prenumerata \$4 metams. Savo auka ar nauja prenumerata mes padėsime "Eglutei" nešti lietuvišką žodį po platu pasaulį pabirusiems lietuvių vaikams.

P. K.
Eglutės adresas: Eglutė, Im. Con. Convent, Putnam, Conn., USA.

AMERIKOS LIETUVIO VAIKO UGDYMO DRAUGIJA: ALVUD

Pirmoji būstinė yra Chicagoje: Jaunimo Centras. 5620 South Clarmont Ave., Chicago 36, Illinois. Tel. PR. 8-7227. Motto: Ugdykime pilnutinį žmogų. Tikslas: išauklėti dorą ir teisingą žmogų, gerą pilietį ir kilnų lietuvių patriotą.

Ugdyti pilnutinį žmogų — reikia sudaryti palankias ir tinkamas sąlygas šeimoje bei mokykloje. Daug dėmesio kreipiama į vaiko fiziologinį bei dvasinį vystymąsi pagal paskutinius pedagogikos, psichologijos bei medicinos mokslo reikalavimus.

Ši draugija nori pradėti naują judėjimą lietuvių vaikų auklėjimo srityje. Draugijon buriasi geriausi pedagogai, psichologai bei gydytojai. Jaunoms motinoms pirmą mėn. penktadienį skaitomos auklėjamosios paskaitos bei rodomi su auklėjimu bei šeimos gyvenimu susiję filmai.

Šios draugijos pirm. yra Z. Juškevičienė, sekr. dr. Adamavičius.

Ši d-ja yra lyg tasa jau Chicagoje buvusios Montessori d-jos, kuri irgi kelė tuos pačius klausimus, bet daugiau Montessori auklėjimo dvasioje.

Lapkričio 5 d. paskaitą iš vaiko psichologijos srities skaitė dr. Liaugminas. Paskaita buvo nauja savo pažiūra į vaiką ir tėvų bei vaikų santykius. Įdomi ir susilaukė gyvų diskusijų.

Dalyvė.

PROTO IR NERVŲ LIGOS BEI VAIKŲ AUKLĖJIMAS

Lietuvio Vaiko Ugdymo Draugijos susirinkime Čikagoje, dr. J. Žirgulinė skaitė paskaitą. Dėl temos aktualumo svarbesniasias mintis perteikiame mūsų skaitytojoms.

Lietuviška kolonija yra viena iš sveikiausių visų mažumų kolonijų Šiaurinėje Amerikoje, nes esame gavę labai sveikus auklėjimo pamatus iš savo tėvų Lietuvoje.

Bet kuriantis Amerikoje, reikia sunaudoti labai daug psichinės energijos išmokti naujo gyvenimo būdo ir naujos kalbos, o fizinės energijos — pragyvenimui ir išikūrimui.

Vienas vengrų gydytojas atliko stebėjamą 100 DP šeimų, lenkų ir lietuvių, kurių bent vienas narys sirgo proto liga ir gulėjo ligoninėje. Jo tvirtinimu mūsų vaikų eilėse bus

daugiau psichinių ligonių, nes dabartiniai tėvai mažiau turi energijos vaikų auklėjimui. Tėvams padėti auklėti savo vaikus yra būtinai reikalingi vaikų nameliai. Tuo didėle dauguma jaunosios kartos bus apsaugota nuo nervinių pakrikimų.

Amerikoje iš 170 milijonų žmonių visoje šalyje yra 9 milijonai sergančių proto ligomis ir asmenybės sutrikimu (Mental Illness and Personality Disturbances). Iš jų 1½ mil. protinių ligonių turi būti ligoninėse, kiti 7½ mil. — nerviški, nepilnos asmenybės. Iš jų 1½ milijono gimsta menką proto pajėgumą turėdami. Vienas iš tuzino dabar gimstančių vaikų kada nors gyvenime turės taip didelę nervų ligą, kad jam reikės gultis ligoninėn.

Šiandien šio krašto ligoninėse guli 650.000 protinių pacientų. 20.000 epileptikų — nuomaru sergančių ir 12.000 besmegenių (Metnal Deficiency). Kasmet po 265.000 tarp 7-17 metų vaikų yra pristatoma į Jaunųjų Nusikaltėlių teismus. Mat proto ligos atsitinka nuo jaunystės iki senatvės.

Pavojingiausioji proto liga yra asmenybės suskilimas — Schizophrenia. Ji pas vaikus ir jaunuolių daugiausia pasitaiko. Daug suaugusių apie 40 m. savo amžiaus susserga. Ypač moterų, joms pergyvenant psikeitimo amžių. Daug proto ligomis serga ir senių, turinčių arteriosklerozę.

Proto ligoms tirti yra išleidžiama tik 6 mil. dol., nežiūrint, kad proto ligos ir asmenybės sutrikimai šiandien Amerikai yra didžiausia problema.

Žmonės bijo nervų ligų, nes per mažai į jas pažįsta. Tik pilnutinė asmenybė gali būti protiniai sveika.

1. Sveikas žmogus yra patenkintas pas savimi. Jis nekenčia įvairių baimių, pavydo, įtarimų, nusiminimų, nevilties ir panašių dalykų. Sveikas sutinka protingai gyvenimo smūgius. Respektuoja kitus ir moka džiaugtis kasdieniniu gyvenimu.

2. Sveikas žmogus mėgsta draugus, turi atsakomybės jausmą ir moka priartinti prie kitų. Moka jaustis žmonių grupės dalimi.

3. Sveikas žmogus sugeba pakelti gyvenimo reikalavimus. Toks planuoja iš anksto ir nebijo ateities. Toks turi realistiškus užsibrėžimus, sugeba galvoti ir daryti savo sprendimus. Jis deda energiją tikslo siekti ir moka prisiderinti prie gyvenimo.

Proto sveikata apima žmogaus psitenkinimą gyvenimu, vidinę ramybę, džiaugsmą, sugyvenimą šeimoje, darbe, kaimynystėje, organizacijoje.

Kas yra psichiatrija?

Tai nauja medicinos mokslo šaka. Jos uždavinys surasti priežastis ir gydyti sutrikimus žmogaus galvoje, jausmų ir elgesio. Gydyti asmenybę, ne vien kūną. Vis daugiau patiriama, kad daugelio ligų priežastys yra nervinės kilmės. Pvz. skrandžio žaizdos, atsirandančios nuo nervinio įtempimo. Taip pat pakilęs kraujospūdis daug reikalo turi su nervais. Tam tikra rūšis reumato, kuris išsukinėja sąnarius ir daugelis kitų ligų turi nervinį pakrikimą. Psichiatrijos gydymas yra neįprastas mūsų žmonėms. Jis užima daug laiko ir reikalauja daug kantrybės. Paskutinis žodis psichiatrijoje yra psichoterapija. Tai ilgas išsikalbėjimas, iš-

narplojimas visokių konfliktų, daugiausia pasąmonėje esančių, supratimas šeimos atmosferos ir panašiai. Visi, kurie eina pas psichiatrą ar vedą vaikus į Children Guidance Clinic, tenelaukia stebuklingos adatos ar piliulės, bet tegul būna pasirengę ilgoms, kartais nemalonioms diskusijoms apie savo jausmus. Psichiatrinė terapija yra gydymas ne peiliu, adata, piliule bet žodžiu. Žodis gali užgauti ir sužeisti skaudžiau, nei peilis. Ne tik tarp mūsų tautos, bet ir tarp amerikiečių yra gėda ir negarbė būti psichiniu ligoniu, o jau būti valstybinę proto ligoninę — tai didžiausia gėda visai giminei.

Tuo tarpu nervų ir proto ligos yra lygiai tokios, kaip ir visos kitos ligos, tik daug svarbesnės, nes kenčia ne vien ligonis, bet ir visa šeima.

Kas yra nervinės ir psichinės ligos?

Proto ligoniui sutrinka galvojimas, jautimas ir elgesys. Galvojimo sutrikimo pvz. žmogus pradeda daryti nerealius, neprotingus sprendimus. Jis pradeda galvoti esąs kas nors kitas — koks garsus žmogus. Jautimui sutrikus, jaučia, kad jam kuri kūno dalis nepriklauso, kad maistas užnuodytas. Toks jaučia, kad jo niekas nemėgsta ir jį persekioja.

Elgesiui sutrikus, žmogus be saiko geria, valgo, rūko, nuolat musas ir priekabių jiesko. Taip atsiranda jaunuolių nusikaltėlių gausos bei narkotikų vartotojų būriai.

Vienos tos psichinės ligos gali būti rimtos ir sunkios, kaip vėžys, arba lengvos kaip sloga. Sunkiausias yra psichinės ligos. Žmonės serga šimis ligomis, gyvena nerealiam įsivaizduotame pasaulyje, jie jaučia, kas aplink juos vyksta, bet nerealuoja.

Daugumas jų yra ramūs, tik mažas nuosimtis yra pavojingi. Protinė liga retai prasideda staigiai. Anksčiau gydymas sėkmingas.

Kita proto ligų grupė — **neurozė**. Tai emocinė liga, kuri trukdo žmogui būti laimingu ir produktingu darbininku. Neurotikai jaučia, kad jie nėra mylimi, kad jie yra žemesni, menkesni už kitus. Kartais jie jaučiasi kalti be reikalo. Kiti turi baimės jausmą ne vietoje, klaidumas juos kamuoja. Eina pas daugelį gydytojų, ir bijo kokios nors ligos. Arba esti nuolat pavargę, turi nervų įtempimą. Jų nusiskundimai rodo, kad pas juos kas nors netvarkoje ir jiems reikia padėti.

Kita proto ligų grupė, iš dalies jau minėta, yra elgesio prisitaikymo sutrikimas. Čia priklauso alkoholiškai, kriminalistai ir visokie adiktai. Dar grupė protinių ligonių, kurie gimsta su menku protu, kurie yra mažos inteligencijos.

Protinių ligų priežastys yra įvairios, daugelio nežinomos. Pvz. kaip cukrinė liga. Dalis protinių ligų kyla nuo sužeidimo, nuo alkoholizmo, nuo arteriosklerozės, ypač pas senesnius žmones. Dalis proto ligų vadinama funkcinėmis psichozėmis — siozofrenija, maninė depresija, paranoid — tai sunkiausia nemaloniausia psichinės ligos forma.

Paskutinis žodis psichiatrijoje yra siozofrenia, manoma, kad tai yra kenksmingi pergyvenimai mažoje vaikystėje, pirmasis septyniais metais, negera šeimos atmosfera ir su trukdytas psichologinis išsivysty-

mas yra priežastis siozofrenijos.

Kaip sveikam kūnu vaikui augant reikalingas geras maistas, tyras oras, vaisiai ir daržovės, taip pirmais septyniais metais ypač yra reikalingas dvasinis - emocinis maistas. Reikia kad visos vaikai reikalingos emocijos būtų patenkintos.

Vaikas reikalingas meilės. Vaikas turi jausti, kad tėvai jį myli, nori jo ir džiaugiasi juo, kad jis labai daug reiškia tėvams, kad tėvai juo rūpinasi ir kreipia dėmesį, kai vaikui kas nors atsitinka.

Jei pvz. motina laukiasi kūdikio nepatogių metu, kai tėvai neįsikiūrę ar dėl kitų priežasčių, motina sulaukusi vaiko nebebus pajėgi duoti jam pakankamai emocinio maisto, kaip geroje sąlygoje, kada vaikas gimsta. Jau nuo tos vietos vaikas pradės būti kenkiamas.

Antras vaiko reikalavimas, tai primtinumas. Būtina, kad vaikas jaustų, kad tėvai jį myli tokį, koks jis yra. Ar mergytė, ar berniukas, ar jis gražus, ar negražus, ar jis elgiasi kaip tėvai nori, ar ne. Svarbu, kad jis būtų priimtas. Reikia jam leisti augti natūraliu greičiu. Vienas vaikas išmoka greičiau skaityti, kitas vėliau. Individualumą vaike reikia pripažinti.

LKM Draugijos skyrių veikla

KANADOS LIET. KATALIKŲ MOTERŲ DRAUGIJOS SUVAŽIAVIMAS

Spalio mėn. 10-11 d.d. Toronte įvyko KLM Moterų D-jos šeštasis suvažiavimas, kuris paminėjo šios D-jos atkūrimo Kanadoje dešimtmetį. Suvažiavimas buvo gana gausus: dalyvavo virš 40 astovių: Delhi-Tillsonburgo, Hamiltono ir Montrealio bei Toronto abiejų skyrių; centro bei skyrių dvasios vadai: kun. dr. P. Gaidamavičius-Gaida, kun. P. Ažubalis, Tėvas Placidus Barisa, OFM; "Moters" redaktorė Iz. Matusevičiūtė, kun. dr. J. Gutauskas ir keletas svečių. Tai yra ne mažas būrys dalyvių, atsižvelgiant į tai, kad kai kurių skyrių atstovės, pvz. Montrealio, padarė kelių šimtų mylių kelionę.

Suvažiavimas pradėtas pamaldomis šv. Jono Kr. bažnyčioje, o darbo posėdžiams persikelta į Priskelimo parapijos patalpas. Posėdžius atidarė CV-bos pirm. Z. Daugvainienė. Prezidiuman pakviesta pirmininkauti E. Bernotienė iš Montrealio ir O. Jonaitienė iš Toronto, o sekretoriauti O. Šiurnienė iš Delhi ir V. Simanavičienė iš Toronto.

Kun. dr. Pr. Gaida savo įžanginėje kalboje, iškeldamas D-jos ir moters uždavinius apskritai, skatino atkreipti ypatingą dėmesį: 1. religinį gyvenimą: ruošti vaikus Pirmajai Komunijai lietuviškai; rūpestingiau paruošti mergaites vedybiniam gyvenimui; budėti prieš įvairias religines sekas, kurių šiuose kraštuose yra begalės; ugdyti vaikuose religinį pašaukimą, ypatingai lietuvių seserų vienuolių. 2. Šeimą — daryti žygių sujungti karo metu išardytas šeimas, stengiantis atsikviesti iš už geležinės uždangos likusius vyrus ar žmonas bei kitus šeimos narius. 3. Labdarą — stipriau šelpiti reikalin-

gus pagalbos išveivijoje ir Lietuvoje, neužmirštant Vokietijoje likusių senelių ir ligonių.

Po to, skyriai darė pranešimus apie savo veiklą. Iš jų matyti, kad skyriai nesiriboja vidaus veikimu, bet eina plačiai ir visas lietuviško gyvenimo sritis: remia mokyklas, padeda parapijoms, rengia paskaitas ir pobūvius, šelpia pagal išgales pagalbos reikalingus.

Apie Montrealio skyriaus veiklą pranešimą darė O. Gražienė. Per 1957-59 m. skyrius yra suruošęs 9 kultūrines paskaitas, 17 parengimų, jų tarpe 2 gegužines, ekskursija į Otavą, uždaras rekolekcijas, tradicinius Joninių balius, tautinių drabužių konkursą, išleistuves ir priėmimas skyriaus dvasios vadams. Darydamos didelę apyvartą, montrealietės nemažas sumas yra paskyrusios kultūriniam ir šalpos reikalams, kurias čia smulkiai išskaičiuoti būtų sunku.

Hamiltono skyriaus pirm. M. Tumaitienė kalbėjo apie skyriaus 1958-59 m. veiklą. Kalėdų ir Velykų švenčių proga skyrius lanko ligonius, yra sušėlės kelias nelaimės ištiktas šeimas, piniginiai paremia šeštadieninę mokyklą, turi Vasario 16 ir Saleziečių gimnazijoms šelpiti nuolatinis būrelius, prisideda prie bažnyčios papuošimo, yra išsiuntusios virš 50 siuntinių rūbų į Suvalkų trikampį, remia spauda. Lėšoms sukelti yra surengusios tris šokių vakarus.

Toronto Priskelimo parapijos skyriaus pirm. A. Kuolienė darė pranešimą apie 1959 m. veiklą. Šis skyrius šalpai ir kultūriniam reikalams yra paskyręs virš \$900 — jaunimo organizacijoms, vaikų vasaros stovykloms, sportininkams, spaudai ir t.t. Suruošta visa eilė parengimų: parapijos penkmečio minėjimas, agapės parapijos rekolekcijų dalyviams, šo-

kių vakarai ir pan. Su pasisekimu praveisti virimo kursai, surengta 4 paskaitos-diskusijos vaikų auklėjimo klausimais; lankomi liginiai ir į vargą patekusios šeimos.

Toronto šv. Jono Kr. parapijos skyriaus pranešimą darė pirm. O. Jonaitienė. Šalia visiems skyriams būdingų šalpos darbų ir kultūrinės veiklos, šis skyrius yra ypatingai ištikimas senoms Kat. Liet. Moterų D-jos tradicijoms. Rodos, tai vienintelis skyrius turįs savo vėliavą su kuria dalyvauja visose D-jos ir tautinėse šventėse. Jis yra surengęs 5 parengimus, siuvimo kursus. Piniginėmis aukomis padeda vaikų vasaros stovykloms, katalikiškai spaudai, ligoniams ir t.t.

Delhi-Tilsonburgo skyriaus pranešimą skaitė vicepirm. N. Racevičienė. Šis skyrius yra įsikūręs tikrai 1958 metais, tačiau yra veiklus ir įneša daug gyvumo į vietos lietuvių bendruomenės gyvenimą. Čia lietuviai gyvena išsisklaide po plačią apylinkę savo tabako ūkiuose, todėl šio skyriaus moterys šalia normalių sunkumų turi dar vieną — didelius atstumus. Jos važiuoja į susirinkimus ir posėdžius po keliasdešimt mylių, tačiau jos padaro nė kiek nemažiau už kitus skyrius. Čia jos smarkiai judina kultūrinę kolonijos gyvenimą: talkina tautinių minėjimų rengime, padeda šeštadieninei mokyklai, rengia vaikams parengimus, kiek išgalėdamos remia katalikišką spaudą, siunčia siuntinius ir t.t.

Savo pranešime apie "Moters" žurnalą redaktorė Iz. Matusevičiūtė, iškelama jo kultūrinę reikšmę, pabrėžė sunkumus, nepalankias darbo sąlygas, sunkią finansinę būklę ir visuomenės nesidomėjimą kultūrininkų varais. Prašė suvažiavimą ir žurnalo leidėją KLKM D-jos CValdybą kreipti ypatingą dėmesį į vispusišką žurnalo ir darbo sąlygų pagerinimą.

"Moters" administratorės Br. Pabedinskienės pranešimas rodė, kad žurnalo finansinė padėtis šiuo metu nėra kritiška, tačiau reikia daug pastangų ir darbo, kad ją tokia išlaikytų.

Centro Valdybos pranešimą darė CV pirm. Z. Daugvainienė. Iš pranešimo matyti, kad visas CV dėmesys buvo nukreiptas į "Moters" žurnalą, kaip jį palaikyti, kaip sustiprinti ir patobulinti tiek turinio, tiek finansiniu atžvilgiu. Palaikyti glaudūs ryšiai su skyriais.

"Moters" ir CV revizijos pranešimą darė dr. M. Karkienė.

Einamuose reikaluose svarstyti būdai, kaip pagerinti ir sustiprinti "Moters" žurnalą. Iškeltas D-jos įstatų perredagavimo klausimas. Išrinkta nauja Centro Valdyba ir revizijos komisija.

Suvažiavimo dalyvėms buvo surengtos net dvi agapės — šv. Jono Kr. parapijos katalikių moterų skyriaus ir Prisikėlimo parapijos. Pirmoji šeštadienio rytą po pamaldų savo puikiu paruošimu gerai nuteikė dalyvės suvažiavimo darbams. Antroji — Prisikėlimo parapijos patalpose po sekmadienio iškilmingu pamaldų. Jos metu buvo įteiktos dovanos už nuopelnus katalikių moterų veiklai ir jų žurnalui "Moteriai" — N. Kulavičienei, red. Iz. Matusevičiūtei ir administratori Br. Pabedinskienei. Buvusiai CV-bos pirm. Z. Daugvainienei įteikta gėlių. Į gar-

bės nares pakeltos O. Jonaitienė ir Br. Pabedinskienė. Kalbas pasakė garbės narė dr. A. Užupienė, kviesdama skleisti gražią sugyvenimo dvasią; taip pat kalbėjo delegacijų atstovės. Suvažiavimo dalyvės išsiskirstė pilnos ryžto tęsti užsibrėžtus planus.

SUVAŽIAVIMO REZOLIUCIJOS

Suvažiavimas priėmė šias rezoliucijas:

1. Kreiptis į lietuviškus veiksmus, kad radytų žygių sujungti karo ir tremties metu išardytas šeimas kiek politinės aplinkybės leidžia, ir įgalintų atsikviesti atskirtus vyrus, žmonas, tėvus bei vaikus likusius už geležinės uždangos.

2. Stengtis atkreipti visų lietuvių katalikių motinų dėmesį į:

a. vaikų paruošimą Pirmajai Komunijai lietuvių kalba,
b. maldų mokymą lietuviškai;
c. religinio pašaukimo vaikuose skiepimą bei ugdymą;

3. Remti lietuviškas vasaros stovyklas;

4. Kelti lietuvių senelių prieglaudos idėją Kanadoje;

5. Platinti bei remti katalikiškąją spaudą, ypatingai vaikų laikraštį "Eglutę" ir visomis išgalėmis stengtis paremti "Moters" žurnalą.

Taip pat nutarta pasveikinti lietuvių vyskupus, Lietuvos laisvinimo veiksmus ir visą eilę žymiųjų veikėjų. Rezoliucija dėl išskirtų šeimų sujungimo nutarta pasiųsti ir tarptautiniam katalikių moterų sąjūdžiui, kurio centras yra Paryžiuje.

Nauja KLK Moterų Draugijos C. Valdyba pasiskirstė pareigomis sekančiai: A. Sungailienė — pirm., D. Bražienė — vicepirm., S. Petraitienė — sekretorė, D. Keršienė — išdininke, S. Butkevičienė — socialinių reikalų vedėja, J. Kaknevičienė — kandidatė.

CV-bos dvasios vadas yra kun. dr. Pr. Gaidamavičius-Gaida.

Į revizijos komisiją išrinkta: dr. M. Karkienė, V. Simanavičienė ir V. Dalindienė.

Oficialus Centro Valdybos adresas yra: A. Sungailienė, 802 Windermere Ave., Toronto 9, Ont., Canada.

MONTREALIO SKYRIUS

KLK Moterų D-jos Montrealio skyriaus valdyboje įvyko mažų pasikeitimų: dėl sveikatos atsisaitydinus jau antrus metus tas pareigas einančiai pirmininkei A. Zubienei, jos pareigas perėmė V. Gražienė taip pat nebe pirmą kartą ėjusi šias pareigas.

Po ilgų vasaros atostogų, rugsėjo 27 d. Montrealio skyrius turėjo susirinkimą su įdomia ir naudinga dr. Povilano paskaita apie įvairias užkrečiamas ligas ir skiepus prieš jas. Paskaitos pasiklausyti be skyriaus nariu susirinko ir gražus būrelis svečių. To pat susirinkimo metu buvo išrinktos atstovės į Torontą įvykstantį suvažiavimą.

Suvažiavime Montrealį atstovavo šios narės: V. Gražienė, V. Ottienė, E. Bernotienė ir A. Gabaliauskienė. Jos iš Toronto parsivežė daug naujų išpūdžių idėjų. Skyrius reiškia didelę padėką mieloms torontietėms už nuoširdžią globa, malonų priėmimą ir nuolatinį rūpestį suvažiavimo metu.

Gruodžio 6 d. numatomas visuoti-

nis susirinkimas, kurio metu paskaitą skaitys nervų ligų specialistas dr. E. Andriukaitis.

Gruodžio 10-12 dienomis įvyks re-kolekcijos — susikaupimo dienos — moterims. Jas gruodžio 13 d., sekmadienį, numatoma baigti iškilmingomis šv. Mišiomis, bendra narių Komunija ir iškilmingais pietumis Aušros Vartų parapijos salėje. Susikau-pimo dienos įvyks sąryšyje su skyriaus globėjos švč. Mergelės Marijos Nekalto Prasidėjimo šventės minėjimu.

D. S.

TORONTO ŠV. JONO KR. PARAPIJOS SKYRIUS

Š.m. lapkričio 8-tą d. turėjome šv. Mišias už mirusias D-jos nares ir po pamaldų visuotinį narių susirinkimą su kavute. Paskaitą soc. klausimais skaitė skyriaus narė R. Kulienė. Paskaita buvo labai įdomi ir kiekvienai žinotina; iš dalyvių susilaukė labai daug paklausimų, į kuriuos paskaitininkė mielai atsakinėjo. Pageidautina, kad tokių paskaitų būtų paskaityta visai lietuvių visuomenei.

Sociologai Reginali Kulienei universiteto baigimo Magistro laipsniu proga įteikta skyriaus vardu kukli dovanėlė.

Dalyvavome KLK Moterų D-jos suvažiavime, kuris įvyko spalio 10 d. Toront. Suvažiavimo dalyvėms buvo suruošę pusryčius.

Už nuopelnus D-jai suvažiavimas dvi nares pakėlė garbės narėmis. Mūsų skyriuje ta garbė teko pirm. O. Jonaitienei, kuri yra viena iš Kat. Moterų D-jos atkūrėjų Kanadoje, visuomenininkė, ilgametė skyriaus pirmininkė.

C. Valdybai įteikėme \$10 dovaną prie sveikinimo "Tėviškos Žiburių" dešimtmečio proga.

Pasveikintas kun. B. Pacevičius jo vardinį proga, pagerbiant jo visuomeninę ir meninę veiklą.

Artinasi šv. Kalėdos ir ta proga norima aplankyti lietuvių ligonius. Nauji metai ateis su naujais planais ir naujomis idėjomis.

K.tė.

Premijos ir konkursai

Stasio Šalkauskio vardo ateitininkų kuopa Hamiltone, Kanadoje, atžymėdama savo veiklos dešimtmetį, skiria \$50 premiją už geriausiai parašytą straipsnį tema: "Lietuvės katalikės moters misija išeivijoje". Straipsnis turi būti neilgesnis kaip aštuonių masinėle rašytų psl. (eilutę praleidžiant).

Konkurso laikas pratęsiamas iki 1960 m. kovo mėn. 1 d.

Straipsnius, pasirašytus slapyvardžiu, o atskirame voke tikrąja pavardė, siųsti iki 1960 m. kovo mėn. 1 d. šiuo adresu: Jury Komisija, 46 Delaware Ave., Toronto 3, Ontario, Canada.

PREMIJA "MOTERS" PLATINTOJAI

Kun. dr. Juozas Prunskis, "Draugo" kultūrinio priedo redaktorius skiria \$50 premiją tai "Moters" platintojai, kuri nuo š.m. birželio mėn. 1 d. iki 1960 m. kovo mėn. 1 d. su-rinks daugiausia prenumeratų.

Kanados Lietuvių Katalikių Moterų D-jos Centro ir "Moters" redaktorė.

Moterys visuomeniniuose baruose

PAVERGTOJE LIETUVOJE MIRUSIŲ MOTERŲ RASYTOJŲ MINĖJIMAS

Spalio mėn. 4 d. Washingtono Lietuvių Moterų Klubas sukvietė susirinkimą paminėti mirusias moteris rasytojas: Sofiją Čiurlionienę-Kymanaitę, Antaniną Šalčiuvienę - Gustaitę ir Mariją Urbšienę - Mašiotaitę.

Minėjimas įvyko edrviose pp. Krievų namuose. Atidarymo žodį pasakė klubo pirm. Br. Tautvilienė, kviesdama susirinkusias tylos minute pagerbti mirusių atminimą.

Garbės narė Jadvyga Tubeilenė pateikė pluoštą atsiminimų apie mūsų mirusias rasytojas, kurias ji gerai pažinojo ir su jomis bendradarbiavo nepriklausomoje Lietuvoje.

Platesnę paskaitą skaitė rasytojas Jonas Aistis, apibūdindamas jų asmenis bei kultūrinę veiklą ir reikšmę visuomenėje. Rasytojas J. Aistis kiek ilgiau apsisoto ties moterų rasytojų kūrinį įtaka lietuviškam ir bendrai kultūriniam gyvenimui.

Po minėjimo buvo narių pasitarimas bėgamaisiais reikalais ir planuota ateities veikla. Numatyta šiais metais suruošti Naujų Metų sutikimą. Taip pat klubas talkininkaus prie lietuviškos eglutės dekoravimo darbų, kuri bus išstatyta prie Baltųjų Rūmų Washingtone. Narė.

Solistė Izabelė Blaudzžiūnaitė Motekaitienė

Gimė Geisteriškių km., Lankeliškių vls. Vilkaviškio aps., Lietuvoje. Baigė Marijampolės mokytojų seminariją, sudijavo ir baigė Vytauto Didžiojo Un-tą — humanitarinius mokslus. Dainavimo mokėsi pas prof. O. Marini jo dainavimo klasėje Kauno Konservatorijoje. Baigusi ją, debiutavo Aidos rolėje 1942 m. Kauno Valstybinėje operoje.

Didžioji Lietuvos nelaimė 1944 m. — antroji bolševikų okupacija — ją išbloskė į Vakarų Vokietiją su šeima. Penkeri metai praėjo besiblaškant po DP stovyklas Vokietijoje. Iz. Motekaitienė su kitais menininkais suruošė šimtus koncertų. Jai teko dainuoti su žymiais lietuviams dainininkais: Kutkum, Kalvaityte, Baranausku, Nauragiū, pianinu palydint Jakubėnui, Gailevičiui ir kt. Su šia grupe ji 1948 m. apvažiavo ir žymesnes Anglijos lietuvių kolonijas.

Nuo 1949 m. atvykusi į Chicago dainavo didžiuose reprezentaciniuose lietuvių koncertuose ir radijo programose: Chicagoje, New Yorke, Clevelande, Detroit, Pittsburg, Toronte, Montrealyje. Pažymėtinas jos dainų recitalis su pianiste Rajauskaite New Yorke Carnegie Hall ir Chicagoje Kimball Hall.

Chicago operoje ji dainavo "Il Travatore" vedamą Leonoros rolę. Orchestra Hall kartu su kitais lietuvių menininkais Motekaitienė dainavo "Lietuvos operos prisiminimuose", gerai įvertinta amerikiečių muzikos kritiku.

Ypač paminėtinas jos dainavimas Mergučio 25 metų jubiliejaus proga surengtame premijuotoms lietuvių kompozitorių dainoms pagerbti koncerte. Chicagoje, Orchestra Hall, di-

džiuliam Chicago simfoniniam orkestrui palydint, Motekaitienė padainavo komp. Vlado Jakubėno dainą "Mes neužmigom".

S.m. lapkričio mėn. 1 d. Jaunimo Centre Chicagoje Motekaitienė surengė savo dainų koncertą, pianinu palydėjo jos sūnus M. Motekaitis — konservatorijos studentas, laimėjęs

šiais metais aukso medalį už pažymėtinus gabumus muzikos srityje.

Koncertas spaudoje muzikos kritikų buvo palankiai įvertintas ir buvo pilna salė Chicagos rinktinės publikos.

Su šio koncerto repertuaru, kuris susideda iš klasikinių arijų, romantių, ir modernios Brazilijos muzikos (dainų) — naujas elementas jos dainų repertuare, daugelį nustebino savo įvairumu ir geru atlikimu.

Si jautri ir kultūringa Suvalkijos dainininkė jau daug metų kelia savo tautiečių jausmus, dainos meilę ir kultūrą išeivijoje. Jos gražus ir augstas sopranas ne kartą skambėjo daugely bažnyčių pamaldų metu, keldamas savo tautiečių religinę dvasį ir ramindamas daugelio pažeistą sielą.

Ji daug kartų pajavairina ir p. Budriko prekybos vedamą radijo pusvalandį, padainuodama liaudies dainų ir lengvesnio žanro svetimų autorių. Dainos žodis tiesiai kalba į širdį, todėl yra galingesnis kaip sakytas ar spausdintas.

Iz. M-tė.

Naujas grožio salonas Čikagoje

Neseniai Čikagoje, Market Parko apylinkėje, įsisteigė puikus ir modernus moterų grožio salonas, kurio savininkas yra V. Andrijauskas. Jis pats būdamas didelis šios srities specialistas, susilaukė didelio pasisekimo ne tik lietuvių, bet ir amerikiečių ponių tarpe. Šiame salone atliekami visi šios srities reikalingi darbai ir tai su tikrai lietuvišku nuosirdumu ir kruopštumu. Neseniai įsteigtas masažo skyrius. Šis lietuviškas grožio salonas numatomas ateityje dar plėsti.

Pro Memoria

JIEVA KUDIRKAITĖ - BENDORAITIENĖ - MANKUVIENĖ

Šių metų lapkričio mėn. 5 d. Toronte Mount Pleasant kapinėse palaidota Jieva Kudirkaitė - Bendoraitienė - Mankuvienė. Ji mirė Oakvillės ligoninėje š.m. lapkričio 2 d. po sunkios vėžio ligos, sulaukusi 63 m. amž. Palaidota šalia savo antrojo vyro a.a. Jono Mankaus, kuris mirė š.m. sausio mėnesį.

Gedulingos pamaldos už jos vėlę buvo šv. Petro bažnyčioje Toronte, kurias laikė kun. P. Ažubalis ir pasakė jautrų atsisveikinimo žodį. Pamaldų metu giedojo sol. Vac. Verikaitis. Į kapines palydėjo Tėvas Placidus Barrius, OFM, giminės ir didelis būrys jos bičiulių.

Ji buvo dr. Vinco Kudirkos vyresniojo brolio Juozo duktė. Jos tėvas Juozas Kudirka buvo pabėgęs nuo caristinės rusų kariuomenės Anglijon ir apsigyvenęs su savo žmona Liverpooly. Čia jis turėjo savo smulkia prekybą ir rūpinosi gana gausia 10 vaikų šeima.

Keturi jų vaikai mirė vaikystėje. Užaugino keturias dukteris ir du sūnus. Du kartu su šeima lankėsi Lietuvoje.

1911 m. Juozas Kudirka su šeima atvyko į Torontą Kanadon, kur ir mirė 1922 m., sulaukęs 67 m. amž.

Toronte Jieva Kudirkaitė ištėkėjo už Bendoraičio, kartu su jais atvykusio iš Anglijos. Jie pakeitė savo Bendoraičių pavardę į Mitsell, noredami lengviau prisitaikinti prie vietinių sąlygų.

Bendoraičiai - Mitsell susilaukė dviejų vaikų — sūnaus Jono ir dukters Adelės. Bet Bendoraitis netrukus mirė ir Jieva paliko našlė su dvejetais vaikų ir jai teko vienai rūpintis jų auklėjimu.

1944 m. ji sukūrė antru kartu šeimos židinį su Jonu Mankum, atvykusiu iš JAV valstybių.

Perėjusi jaunystėje sunkų savo gyvenimo kelią jau savo gyvenimo saulėleidyje ji parodė savo sielos kilnumą ir krikščionišką atlingumą. Ji stipriai įsijungė į Toronto katalikų moterų gyvenimą (Catholic Women League). Turėjo labai gerą vardą Toronto vyskupijoje ir moterų draugijoje buvo vadovaujamos pareigose. Moterų d-ja išlaikė Toronto miesto katalikų pamestinukų lopšėlį — namus. Jai pirmininkaujant tam lopšeliui vadovauti buvo pakviestos lietuvaitės Nekalto Prasidėjimo sėšers iš Putnam, Conn., JAV.

Ilgus metus lopšeliui vadovavo gabi lietuvaitė sesuo Apolinarą. Jos abi su a.a. Mankuviene, padedant Toronto žymiesiems dvasiškiams ir įtakingoms ponoms, iškėlė Toronto vaikų lopšėlį (Neil-McNeil Infant's Home, 9 Wellesley Place) į pirmos eilės šios rūšies įstaigą visoje Kanadoje. Du kartu metuose čia būdavo daromos lankymo dienos — Open House — kada jautresnė Toronto katalikų visuomenė lankydamo pamestinukų vaikų lopšėlį. Visada Jieva Mankuvienė čia maloniai sutikdavo lietuvių ir puikiai vašindavo kavutę ir užkandžiais kartu su kitomis

moterų draugijos narėmis.

Moterų draugijai globojant lopšeli čia dirbo daug lietuvių, kaip dr. E. Jasevičiūtė, Zuzana Daugvainienė, daug gailstingųjų seserų ir slaugių.

A.a. Jievos Mankuvienės kilni širdis rūpinosi pamestais vaikučiais, kad jiems netrūktų maisto, rūbelių ir mediciniškos globos. Jai ir seseriai Apolinarai besidarbuojant nuo 1948 m. liepos 13 d. per šią įstaigą, 10 metų laikotarpyje, kai Nekalto Pras. seserys pasitraukė iš vadovavimo, perėjo apie 1.000 vaikų. Dalis jų buvo įsūnyta, dalis pervežta į kitas auklėjimo įstaigas.

Jieva dirbo ir socialinėje srityje. Atvykus į Torontą didesniai skaičiumi emigrantų lietuvių, daugiausia pagal darbo sutartis, daugeliui ji padėjo pailiuose darbo gavimo ir emigraciniuose reikaluose. Mokėdama gerai anglų kalbą, užtardavo vietos imigracijos įstaigose ir Otavoje.

Jos namai buvo atviri visiems, kas tik turėjo kokių painiavų ar sunkumų, besikuriant naujoje tėvynėje.

Tai nebuvo sausas patarimas, bet kartu surištas su gražiomis vaišėmis. Ji niekada nerodė žmonėms nė nuovargio, nė nepasitenkinimo. Ji buvo pavyzdys, kaip moteris vyresnio amžiaus gali sunaudoti prasmingai savo likusį gyvenimą — daryti gera savo artimui. Gailestingumas ir jautrumas nelaimingiesiems — ypač pamestinukams, kurių išsižadėjo tėvai, buvo jos rūpesnis.

Jieva Mankuvienė parodė didelės iniciatyvos ir kuriantis lietuviškoms parapijoms Toronte. Ji daug yra padėjusi organizuojant lėšas šv. Jono Kr. par. klebonui kun. P. Azubaliui, o atvykus Tėvams Pranciškonams į Torontą, ji pirmoji buvo kaip ta geroji Morta parūpinusi parapijai ypač klebonijai reikalingiausius virtuvės ir bažnytinius daiktus.

Tėvui Bernardinui Grausliui, OFM Prisikėlimo parapijoje klebonaujant, ji vadovavo moterų būreliui, padėjo suorganizuoti pirmus bazarus, davusius tūkstančius dolerių pajamų, nes ji tą darbą puikiai mokėjo atlikti ir vaikų lopšelyje kanadiečių katalikų moterų draugijoje.

Neretai Jieva Mankuvienė matydavome prie bažnyčios durų su aukų lapu besėdinčia.

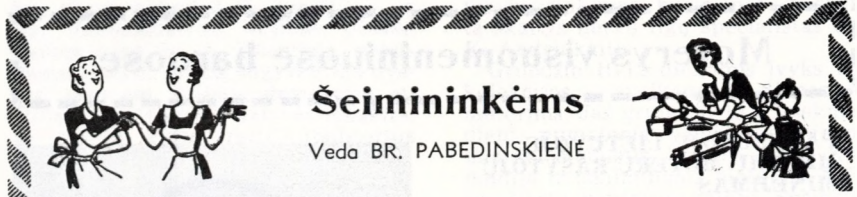
Per tą paskutinį dešimtį metų, kas gali išvardinti visus tuos krikščioniškus ir visuomeninius darbus, kuriuos ji yra nuveikusi. Tai buvo viena šviesi žvaigždė garsioje Kudirkų gimnėje.

Artėjant gyvenimo saulėlydžiui ir silpnėjant abiejų Mankų jėgoms, jie iš Toronto pasitraukė ir nusipirko savus namus Oakvillėje 1953 m., manydami ramiai baigti senatvę.

Beveik kurortinėje vietoje jie ramiai sau gyveno, lankomi savo vaikų, giminių bei bičiulių.

Paskutinieji metai buvo abiem sunkūs, nes susilpnėjus sveikatai, jautėsi vieniši. Jos vyras Jonas Mankus mirė širdies liga, o Jieva kentėjo ilgesnį laiką nuo sunkios vėžio ligos, bet mirė irgi širdies smūgio ištikta.

Dideliame nuliūdime paliko dukterį Adelę ir sūnų Joną, kurie patys turi sukūrę savo šeimas, ir tris seseris: Mariją Danielienę, Margareta Jurcienę ir Adelę Palatiją bei brolių Jokūbą Kudirką.

SILKIŲ SALOTAI

- 1 silkė,
- $\frac{1}{2}$ svaro veršienos,
- 1 svaras burokėlių,
- $\frac{1}{2}$ svaro bulvių,
- 3 kiaušiniai,
- 2 vidutinio dydžio svogūnai,
- 1 obuolys,
- $\frac{1}{2}$ valgomo šaukšto druskos,
- 1 puodukas kremui grietinėlės,
- $1\frac{1}{2}$ valgomo šaukšto acto,
- $\frac{1}{2}$ arbat. šaukštelio cukraus,
- truputis pipirų.

Darbas: Nuvalyti silkę, išimti kaulus ir plėves ir pamerkti dideliame inde dviejose kvortose vandens trims valandoms. Išvirti veršieną su daržovėmis ir 3 puodukais vandens, virti apie 1 val. Išvirus nusunkti, supjaustyti $\frac{1}{2}$ colio kubikais ir gerai atšaldyti. Išvirti burokėlius (30-40 min.), nusunkti, užpilti šaltu vandeniu, nulupti ir supjaustyti pailgom $\frac{1}{4}$ colio storumo juostelėmis ir dėti į šaldytuvą. Išvirti bulves (20 min.), nusausti, gerai nulupti, gerai atšaldyti ir supjaustyti pailgiais gabalėliais. Kiaušinius išvirti kietai. Dviejų kiaušinių baltimus ir trynius sukapti smulkiai atskirai. Likusį kiaušinių supjaustyti kaip norima — papuošimui. Obuolį nuvalyti ir supjaustyti kaip bulves ir burokėlius. Išmirkytą silkę gerai nusausti ir supjaustyti $\frac{1}{2}$ prie $\frac{3}{4}$ colio gabaliukais. Sudėti silkę, veršieną, bulves ir svogūnus į didelį pusblūdį kartu su pjaustytu obuoliu. Užpilti mišiniu padarytu iš acto, cukraus, druskos ir pipirų ir lengvai išmaišyti. Išplakti grietinėlę vidutinio kietumo, užpilti ant mišinio, sudėti burokėlius ir dar lengvai permaišyti saugojant, kad burokėliai nesusilaužytų. Sudėti į salotinę, papuošti kapotais ir pliaustais kiaušiniiais ir žalumynais.

ŽUVIES KUKULIAI VIRTİ RIEBALUOSE

- 2 šaukštai sviesto,
- $\frac{1}{2}$ puoduko sijotų miltų,
- 1 arb. šaukšt. druskos,
- $\frac{1}{8}$ arb. šaukšt. pipirų,
- 1 puodukas grietinėlės,
- 3 puodukai virtos kapotos žuvies,
- 1 kiaušinio trynys plaktas,
- 2 kiaušiniai,
- 1 puodukas baltos duonos džiūvėselių.

Darbas: Išleisti sviestą keptuvėje, sudėti miltus, druską, pipirus ir užkaitinti, kol mišinys pradės putoti, nukelti nuo ugnies ir maišant pilti grietinėlę. Dėti vėl ant ugnies, kad greitai užvirtų nuolat maišant kol sutirštės. Duoti atšalti. Išvirti žuvį sukapoti, sudėti į atšalusį padažą, kartu su plaktu tryniu gerai sujungti. Daryti kukulius 1 colio diametro, pamerkti į plaktą kiaušini ir pavolioti į džiūvėselius. Užkaitinti riebalus gilioje keptuvėje ar puode iki 350 F. ir virti kukulius dažnai vartant apie 2 min. arba kol gražiai apbruduos (kaip spurgos). Išėmus nusausti riebalus ant sugeriamo popieriaus. Galima valgyti karštus ir šaltus.

ZUVIS RAUDONAME VYNE

- 2 svarai žuvies,
- 2 puodukai raudono vyno,
- 1 morka,
- 1 svogūnas,
- 2 skiltelės česnako,
- 1 arbat. šaukštelis druskos,
- $\frac{1}{4}$ arbat. šaukštelio pipirų,
- 3 šaukštai degtinės (brandys),
- 3 šaukštai tirpyto sviesto,
- 2 šaukštai miltų,
- įvairių daržovių truputį.

Darbas: Nuvalyti žuvį, supjaustyti storais gabalais, dėti į puodą, užpilti 2 puodukais raudono vyno, pailgai supjaustytą morką, kapotą svogūną, 2 skilteles česnako perpjautas pusiau, druską, pipirus ir daržoves. Užvirinti aklinau uždengus. Mažoje keptuvėje užkaitinti degtinę, uždegti ir staugiai užpilti ant žuvies, kai liepsna užges, uždengti ir virti 15-20 min. Išimti žuvį į karštą indą, perkošti sunką, kurioje virė žuvis. Puode išleisti 3 šaukštus sviesto, idėti 2 šaukštus miltų, pavirti kol išputos miltai, nuėmus nuo ugnies pilti po truputį perkoštą sunką maišant, duoti greit užvirti ir virti kol sutirštės. Tuo padažu užpilti žuvį, papuošti gražiai apkeptais svogūnais, keptais grybais ir virtais vėžiukais.

Prie žuvies duoti su česnako sviestu keptus baltos duonos kubikus.

Česnako sviestas: Sturinti skiltelę česnako su $\frac{1}{4}$ arbat. šaukšteliu druskos į masę ir sumaišyti su $\frac{1}{2}$ puoduko lydyto sviesto, užkaitinti, perkošti. Tuo sviestu patepti duoną, supjaustyti kubikais ir pakepti pečiuje.

ŽĄSIS KEPTA SU SLYVOMIS

- 10-12 svarų žąsis,
- 1 puodukas didelių džiovintų slyvų,
- 1 svaras liesos kiaulienės,
- 1 šaukštas riebalų,
- $\frac{1}{2}$ puoduko kapotų svogūnų,
- 1 arbat. šaukštelis druskos,
- $\frac{1}{4}$ arbat. šaukštelio pipirų,
- 1 kiaušinio trynys,
- $\frac{1}{4}$ puoduko kapotų žalių olivų,
- druskos žąsiai ištrinti.

Darbas: Nuvalyti gerai žąsį, nupjauti kaklo kaulą paliekant odą, gerai išplauti vidų su šaltu vandeniu. Nusausti minkštu švarių skuduru. Nuplauti slyvas, užmerkti verdančiame vandenyje valandai laiko, dėti ant ugnies ir virti apie 45 min. Perpjauti iš vienos pusės išilgai ir išimti kaulus iš slyvų. Supjaustyti kiaušieną gabaliukais ir išvirti su daržovėmis mažame kiekyje vandens. Atšaldžius sumalti. Paspirginti kapotą svogūną su riebalais, sudėti mėsą, druską ir pipirus, sukaitinti, nuimti nuo ugnies ir įdėti plaktą trynį. Atskirti $\frac{1}{4}$ puoduko kamšalo ir sumaišyti su kapotomis olivomis. Šiuo kamšalu prikimšti slyvas. Prikimštas slyvas sumaišyti atsargiai su likusiu kamšalu. Ištrinti žąsies vidų su druska, prikimšti vidų ir kaklą, surišti kojas ir sparnus, dėti į keptuvę krūtinę žemyn ir kepti neapdengus prie

350 F. apie 3 val. Dažnai nupilti riebalus iš keptuvės susidariusius nuo žasies ir tais pačiais riebalais laikas nuo laiko laistyti. Apversti žasi krūtine ir viršų ir dar kepti 1 ar 2 val. arba kol bus minkšta. Kepti maždaug 25 minutes svarui.

KIAULIENOS NUGARINĖ

1½ svaro kiaulienos nugarinės be kaulo,

12 džiovintų slyvų,

2-3 šaukštai sviesto,

1 arbat. šaukštelis druskos, įvairių daržovių ir prieskonių troškinimui.

Darbas: Nušluostyti mėsą šlapiu skuduru ir nuimti nereikalingus taukus. Su aštriu peiliu padaryti pjūvius išilgai mėsos dviejose vietose maždaug ⅔ gilumo, pridėti slyvų ir surišti ar susmeigti. Užkaitinti 3 šaukštus sviesto keptuvėje, įdėti mėsą į gerai apkepti iš visų pusių, kai apkeps, užbarstyti druskos, pridėti daržovių ir troškinti 1½ val. arba kol bus minkšta. Troškinant vis da-pilti vandens, jei išgaruoja. Kai išvirs, dėti ant karšto pusblūdžio ir laikyti karštai.

Padažas: Iš to paties puodo, kur troškinta buvo mėsa išpilti visą skystimą, prie dugno prikibusias dalis palikti dėl spalvos. Atšaldžius, nuo skystimo nuimti taukus ir sunką vartoti padažui. Į puodą įdėti 3 šaukštus sviesto ir 3 šaukštus miltų, ¼ arbat. šaukštelį druskos, truputį pipirų, kaitinti ant ugnies, kol išpuos, nuimti nuo ugnies ir maišant pilti 1½ puodelio pieno ir ½ puodelio kur mėsa virė sunkos, duoti užvirti maišant ir duoti prie mėsos.

KEPTO KALAKUTO LIKUČIAI

Supjaustyti 1 obuolį pailgomis joustelėmis, sukapti smulkiai svogūną ir pakępti su ¼ puodo sviesto. Apkepus obuoliui ir svogūnui pridėti ⅓ puodo miltų, druskos, pipirų ir kas mėgsta paprikos, sukaitinti ir nuėmus nuo ugnies pilti maišant 1¼ puodo buljono ir pieno per pusę ir ½ puodo grietinės. Pavirti kol sutirštės, sudėti 4 puodus kalakuto likučių, duoti pasitroškinti kelias minutes ir valgyti su daržovėmis ar ryžiais.

AGUONŲ PYRAGAS

2¼ puodo sijotų miltų,

2¼ arbatinio šaukštelio kepimo miltelių,

½ puodo sviesto,

1 šaukštas tarkuotos citrinos žievės,

1 arbat. šaukštelis vanilijos,

1 puodukas cukraus,

¾ puodo pieno,

4 kiaušiniai,

½ puodo aguonų.

Darbas: Sijotus miltus ir kepimo miltelius drauge persijoti. Ištrinti sviestą su vanilija ir citrinos žieve, į grietinę pridėdant po truputį ½ puodo cukraus ir protarpiais dėdant po vieną trynį, visą laiką gerai trinant. Sudėti užplikytas ir permatas aguonas, vėliau dėti pamainomis miltus ir pieną taip kad paskutinis dėjimas būtų miltai ir gerai ištrinti. Išplakti 4 baltymus dedant po truputį ½ puodo cukraus. Išplaktus baltymus sudėti į ištrintą masę, lengvai išmaišyti ir kepti išteptoje formoje prie 350 F. 40-50 min. Atšaldžius apibarstyti cukraus pudra arba papuošti pagal skonį.

KAVOS TORTAS

3½ puodo riešutų,

2-3 šaukštai koncentruotos kavos,

7 kiaušiniai,

1 puodukas cukraus.

Darbas: Riešutus sumalti (3½ puodo maltų riešutų) ir sumaišyti su kava. Padalinti šį mišinį į keturias dalis. Ištrinti kiaušinių trynius su cukrum kol pasidarys citrinos spalvos masė. Išplakti baltymus su ¼ šaukštuko druskos. Supilti ištrintus trynius ant išplaktų baltymų ir vieną dalį riešutų mišinio ir su šaukštu lengvai perversti ir taip iki galo, kol visos keturios dalys riešutų mišinio bus sudėtos, maišyti labai atsargiai. Kepimo formos dugną ir šonus iškloti vaškinio popieriu ir vėl ištepti, supilti masę ir kepti prie 350 F 20-30 min. Išėmus iš formos gerai ataušinti.

Kremas: 2 puodukai kremui grietinėlės. 16 (4 oz.) marshmalows, ⅓ puodo pagamintos kavos (4 šaukštai koncentruotos kavos).

Darbas: Dvigubam puode užkaitinti marshmalows ir kavą kol viskas susijungs. Nuimti nuo ugnies, atvėsinti ir šaldytuve atšaldyti kol sustings. Išplakti grietinėlę, sumaišyti atšaldytą masę ir pertepti tortą.

KEPTI MIGDOLAI

Migdolus užpilti verdančiu vandeniu tik kad apsemtų, ir palaikyti 1 minutę. Ilgai laikant migdolus verdančiame vandenyje migdolai nustoja skoni. Įsimesti migdolus ant rankšluosčio, nusausinti ir nuimti žievę su pirštais. Vėl gerai nusausinti ant rankšluosčio ar sugeriamo popierio. Nuvalytus migdolus supilti į skardinę lėkšte, patepti lengvai valgoma alyva, kišti į krosnį prie 350 F. kol gražiai apruduos maišant ir apverčiant laikas nuo laiko. Arba: dėti nuvalytus migdolus į keptuvę, kurioje buvo tirpytas siveistas, bet siveistas išpiltas ir keptuvė likusi tik siveistauta. Apkepti migdolus nuolat maišant ant vidutinės ugnies. Kai bus gražios auksinės spalvos, norint pabarstyti druska ar cukrumi.

JEI KEPAME, ŽINOTINA:

• Krosnies garadėlius taip įstatyti, kad kepamas kepsnys būtų pačiame krosnies centre.

• Kepimo formos dugną iškloti vaškinio popieriu iškirptu formos dugno dydžio ir ištepti riebalais. Jei kepsniai kepami su riebalais formos šonų nereikia tepti.

• Visus reikalingus kepimui produktus laikyti kambario temperatūroje ypač kiaušinius, nebent receptuose būtų nurodyta kitaip.

• Visokios rūšies vartojami miltai turi būti išsijoti prieš seikėjimą. Nespausti į saiką, o lengvai pripildyti.

• Sviestą trinti labai stropiai, dėdant po truputį cukrų ir kiaušinius ir po kiekvieno įdėjimo gerai sukti, kol bus puri masė ir nesijaus cukrus. Geras sviesto išsukimas labai prisideda prie pasisekimo kepat.

• Plakti čielus kiaušinius, kol sutirštėja, jei pasakyta recepte dėti gerai išplaktus kiaušinius.

• Kiaušinio trynius plakti, kol sutirštės ir pasidarys citrinos spalvos, jei pasakyta gerai išplaktus.

• Kiaušinio baltymus plakti: a. jei pasakyta lengvai, plakti kol visi baltymai pasidaro puta; b. jei pasakyta

vidutiniai, plakti kol ištraukus plakimo šluotele darosi apskriti pakilę ratai viduryje; c. jei pasakyta stipriai, plakti kol ištraukus šluotele palieka ižduryje baltymų kalnas.

• Jei skystis ir kieti priedai dėdami, dėti protarpiais pieną per tris kartus, o miltus per keturis kartus, taip kad pirmutinis ir paskutinis dėjimas būtų miltai arba kiti sausi priedai. Po kiekvieno įdėjimo maišyti, kol susijungs tešla — maišyti lengvai. Maišant nuvalyti tešlą nuo blydo ir maišytuvo kelis kartus maišant tešlą, kad būtų vienoda masė. Vartojant elektrinį maišytuvą, vartoti mažausį greitį kada dedasi miltai ir pienas.

• Kepimo formas pripildyti nuo pusės iki dviejų trečdalių pilnumo.

• Sudėjus į formą tešlos viršų suliginti gerai ranka, kad prieš kišant į krosnį, nebūtų pūslių.

• Kad sužinoti ar kepsnys iškeps, paliesti vidurį lengvai pirštu — jei vidurys pakyla — iškeps. Arba: įkišti ploną sausą šipuliuką į vidurį, jei ištraukus sausas — iškeps.

Garbės prenumeratos

Čeponienė S., Toronto, Ont.
Galeckaitė A., Chicago, Ill.
Gaudušienė J., Chicago, Ill.
Jeneckienė E., Detroit, Mich.
Sungailienė A., Toronto, Ont.
Viliušytė G., Chicago, Ill.

Atsiųsta paminėti

Ignas Šeinius, Vyskupas ir velnias. Apsakos. Išleido Liet. Dienų leidykla, Los Angeles. Kaina 3.

Antanas Rinkūnas, Kregždutė III dalis. Lietuvių mokyklai skaitymų knyga pagal naują liuanistinių mokyklų programą. Išleido Sp. b-vė Žiburiai, 941 Dundas St. W., Toronto 3, Ont., Canada. Kaina \$3.

Rinktinė, Nidos Knygų Klubo leidinys. Išeina kas trys mėnesiai.

Lietuvių Dienos. Adresas: 9204 So. Broadway, Los Angeles 3, California. Prenumerata metams \$6.

Ateitis, katalikiško jaunimo žurnalas. Adresas: 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, NY. Prenumerata metams \$5. Atskiras numeris 50 c.

Jaunimo žygiai, Visuomeninio auklėjimosi ir krikščioniškos - demokratiškos politikos laikraštis, Adresas: 1224 East 84th Street, Cleveland 3, Ohio. Prenumerata metams \$2.

Laiškai lietuviams, Mėnesinis žurnalas. Adresas: 2345 W. 5 6th Street, Chicago 36, Ill. Metinė prenumerata \$3. Atskiro numerio kaina 30 c.

Moterų Dirva. ALRK Moterų Saj. organas. Adresas: 205 Lucie St., So. Bend 14, Indiana. Prenumerata metams Amerikoje \$2.50, užsieny \$3.

Saleziečių Balsas. Adresas: Istituto Salesiano Lituano, Castelnuovo D. Bosco-Asti, Italia. Prenumerata metams \$1.

Prancūzijos Lietuvių žinios. Adresas: 26, rue de Navarin, Paris 9-eme, France.